

KUPERKEIKKA

Aistikokemusten mahdollistaminen luovan toiminnan tilassa

Jatta Ahlvik
Annu Hankilanoja
Meeri Hilpinen
Riitta Piltonen

Opinnäytetyö
Marraskuu 2011

Toimintaterapian koulutusohjelma
Sosiaali- terveys- ja liikunta-ala

Tekijä(t) AHLVIK, Jatta HANKILANOJA, Annu HILPINEN, Meeri PILTONEN, Riitta	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 14.11.2011
	Sivumäärä 105	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus () saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi KUPERKEIKKA, AISTIKOKEMUSTEN MAHDOLLISTAMINEN LUOVAN TOIMINNAN TILASSA		
Koulutusohjelma Toimintaterapian koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) ARVEKARI, Hannele LUNDAHL, Raija		
Toimeksiantaja(t) Jyväskylän ammattikorkeakoulu (JAMK), Hyvinvointiyksikkö		
Tiivistelmä <p>Jyväskylän ammattikorkeakoulun hyvinvointiyksikössä sijaitsee luovan toiminnan tila, jota käytetään niin opetus- kuin asiakastarkoituksiin. Hyvinvointiyksikön henkilöstön toiveena oli, että tila voisi toimia myös aistihuoneena eli multisensorisena ympäristönä. Multisensoriikka eli moniaistisuus tarkoittaa, että useampi kuin yksi aisti toimii yhtäaikaaisesti luoden yhteisen kokonaisvaltaisen havainnon (Tiippana 2006, 177). Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli suunnitella ja toteuttaa luovan toiminnan tilaan liikuteltava välineistö, joka mahdollistaa monipuolisesti erilaisia aistikokemuksia. Toteutuessaan tällainen tila tarjoaa mahdollisuuksia niin opiskelijoiden käytännönläheiseen opetukseen kuin asiakaskäyttöönkin. Välineistön käyttöä helpottamaan valmistettiin myös opasvihko.</p> <p>Jyväskylän ammattikorkeakoulun pedagogiset periaatteet (2010b, 5-7) mainitsevat ammatillisen asiantuntijuuden kehittymiselle ensisijaisen tärkeäksi luoda oppimisympäristöjä, jotka tarjoavat opiskelijoille merkityksellisiä käytännönläheisiä oppimiskokemuksia. Toimintaterapeuttisen käsityksen mukaan yksilön toimintakyky muodostuu toiminnan, ympäristön ja yksilön välisestä vuorovaikutuksesta (Law, Polatajko, Babtiste & Townsend 1997, 45). Multisensorinen oppimisympäristö tarjoaa ärsykeitä, joita pystytään hallitsemaan ja säätelemään aktiivista tai passiivista vuorovaikutusta varten. Tällöin ympäristö vastaa sekä terapian että opetuksen tarpeisiin. (Pagliano 1999, 99.) Opinnäytetyö mahdollistaa Jyväskylän ammattikorkeakoulun opiskelijoille multisensorisen ympäristön käytön kokemuksen ja sen siirtämisen työelämään osaksi ammattitaitoa.</p> <p>Opinnäytetyön tekeminen aloitettiin tutustumalla erilaisiin aistihuoneisiin. Luovan toiminnan tilan aistivälineistön suunnittelussa, valmistuksessa sekä hankinnoissa huomioitiin eri aistien mahdollisimman laaja-alainen aktivointi. Toki on huomioitava myös, että lopullinen välineistö on esimerkinomainen otos kaikista multisensoriseen terapiakäyttöön soveltuvista esineistä. Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden lopputuloksena Jyväskylän ammattikorkeakoulun hyvinvointiyksikön luovan toiminnan tilaan valmistui yksilöllisesti muokattava välineistö, joka mahdollistaa multisensorisen ympäristön hyödyntämisen niin opetus- kuin asiakaskäytössä.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Toimintaterapia, aistit, aistimus, havaitseminen, oppimisympäristö, ympäristö, oppiminen		
Muut tiedot Työ sisältää aistivälineiden opasvihkon (42 sivua).		

Author(s) AHLVIK, Jatta HANKILANOJA, Annu HILPINEN, Meeri PILTONEN, Riitta	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 14.11.2011
	Pages 105	Language Finnish
	Confidential () Until	Permission for web publication (X)
Title SOMERSAULT, ENABLING SENSORY EXPERIENCES IN THE ROOM OF CREATIVE OCCUPATION		
Degree Programme Degree Programme in Occupational therapy		
Tutor(s) ARVEKARI, Hannele LUNDAHL, Raija		
Assigned by JAMK University of Applied Sciences, School of Health and Social Studies		
Abstract <p>The School of Health and Social Studies of JAMK University of Applied Sciences has a room of creative occupations which is used for both educational and client purposes. The personnel of this School wished that this room could additionally function as a multisensory room. The term multisensory indicates that multiple senses are operating simultaneously creating a uniform sensation (Tiippana 2006, 177). The objective of this functional thesis was to design and construct mobile equipment which would enable a diversity of sensory experiences for the room of creative occupations. Through this equipment, the room provides opportunities for both educational and client purposes. Additionally, to facilitate the use of the equipment an instructional booklet was produced.</p> <p>The pedagogical principles of JAMK University of Applied Sciences (2010b, 5-7) mention that in order for professional expertise to develop, it is essential to generate learning environments which provide meaningful and practical learning experiences for the students. From the perspective of occupational therapy the occupational performance of an individual consists of the interaction between occupation, environment and the individual (Law et al 1997, 45). A multisensory learning environment provides stimuli which are controlled and adjustable so as to affect active and passive interaction. In this case, the environment responds to both educational and therapeutic needs. (Pagliano 1999, 99.) The thesis enables the students of JAMK University of Applied Sciences to gain experiences concerning the usage of multisensory environments and utilize these experiences as a part of their expertise in working life.</p> <p>The thesis work was begun by exploring different multisensory rooms. In designing, producing and acquiring the sensory equipment for the room of creative occupations the aim was to provide a diverse activation of the different senses. However, it needs to be noted that the eventual equipment is a mere example of the wide range of items that are suitable for the needs of multisensory therapy.</p> <p>As an outcome of the functional part of the thesis individually configurable equipment which enables the facilitation of a multisensory environment was produced for the JAMK University of Applied Sciences' room of creative occupations.</p>		
Keywords Occupational therapy, senses, sensation, perception, learning environment, environment, learning		
Miscellaneous The work includes the guide booklet for sensory equipments (42 pages).		

SISÄLTÖ

1 MIKSI MULTISENSORINEN VÄLINEISTÖ	3
2 TAUSTALLA VAIKUTTAVAT TEKIJÄT	5
3 NEUROLOGINEN TAUSTA.....	8
3.1 AISTIT	8
3.2 AISTIMISEN JA AISTITIEDON KÄSITTELYN HAASTEET	13
4 MULTISENSORIIKKA ELI MONIAISTISUUS	14
4.1 AISTIHAVAINNON MUODOSTUMINEN	14
4.2 AISTIHAVAINNON MUODOSTUMISEEN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT	16
5 MULTISENSORINEN YMPÄRISTÖ.....	17
5.1 YMPÄRISTÖ TOIMINTATERAPIAN NÄKÖKULMASTA	17
5.2 MULTISENSORISTEN TILOJEN TAUSTAA	19
5.3 MULTISENSORINEN KÄSITTEISTÖ.....	20
5.4 MULTISENSORISIA TUTKIMUKSIA	23
5.4.1 Multisensoriikan vaikutukset kehitysvammaisilla henkilöillä	23
5.4.2 Multisensoriikan vaikutukset muistisairailta henkilöillä	26
6 OPPIMINEN	26
6.1 MONINAISET MAHDOLLISUUDET OPPIMISEN TUEKSI	28
6.2 KOKEMUKSELLINEN JA MULTISENSORINEN OPPIMINEN	31
6.3 TILAN KÄYTTÄJÄLÄHTÖINEN OPETUS.....	35
7 TOIMINNALLISEN PROSESSIN KUVAUS.....	36
7.1 LUOVAN TOIMINNAN TILAN ESITTELY	36
7.2 TAUSTATIEDON KARTOITTAMINEN	37
7.3 MULTISENSORISEN VÄLINEISTÖN SUUNNITTELU	40
7.4 MULTISENSORISEN VÄLINEISTÖN TOTEUTUSVAIHE.....	42
7.5 AVOIMIEN OVIE PÄIVÄ	44
7.5.1 Valkoinen huone.....	45
7.5.2 Mustavalohuone.....	46
7.5.3 Kuperkeikka -huone.....	47
8 POHDINTA.....	50

8.1 AJATUKSIA TÄSTÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ	50
8.2 JATKOMAHDOLLISUUDET	51
8.3 TAVOITTEEN SAAVUTTAMINEN	52
LÄHTEET	53
LIITTEET	59
LIITE 1. LUOVAN TOIMINNAN TILAN OPASVIHKO	59
LIITE 2. PALAUTE: LUOVAN TOIMINNAN TILAN ESITTELY 9.9.....	102
LIITE 3. PROSESSIKAAVIO	105
KUVIOT	
KUVIO 1. Multisensorisen välineistön hyödyntäminen oppimisessa.....	30
KUVIO 2. Kokemuksellisen oppimisen sykli.....	32
KUVIO 3. Jyväskylän näkövammaisten koulun aistihuoneen välineitä....	37
KUVIO 4. Jyväskylän näkövammaisten koulun aistihuoneen välineitä....	37
KUVIO 5. Palvelukeskus Metsolan aistihuoneen kuivasuihku.....	38
KUVIO 6. Tuoksupurkkeja, Hämeenlinnan seminaarin vierailukohde.....	38
KUVIO 7. Aistipuutarha, Hämeenlinnan vierailukohde.....	39
KUVIO 8. Valkeahuone, Hämeenlinnan vierailukohde.....	39
KUVIO 9. UV-valossa loistava hämähäkinseitti, Sensoteek.....	39
KUVIO 10. UV-valossa valokuitusuihku, Sensoteek.....	39
KUVIO 11. Opinnäytetyöryhmä työssä.....	43
KUVIO 12. Opinnäytetyöryhmä työssä.....	43
KUVIO 13. Opinnäytetyöryhmä työssä.....	44
KUVIO 14. Opinnäytetyöryhmä työssä.....	44
KUVIO 15. Opinnäytetyöryhmä työssä.....	44
KUVIO 16. Luovan toiminnan tilan valkoinen huone.....	46
KUVIO 17. Luovan toiminnan tilan valkoinen huone.....	46
KUVIO 18. Luovan toiminnan tilan mustavalohuone.....	47
KUVIO 19. Luovan toiminnan tilan kuperkeikka-huone.....	48
KUVIO 20. Luovan toiminnan tilan kuperkeikka-huone.....	48
KUVIO 21. Kuperkeikka-tilan tuoksupurkkeja.....	49
KUVIO 22. Kuperkeikka-tilan peili maalaus.....	49

1 MIKSI MULTISENSORINEN VÄLINEISTÖ

Jyväskylän ammattikorkeakoulun (JAMK) hyvinvointiyksikkö muutti uusiin toimitiloihin Puistokadulle syksyllä 2011. Uuteen yksikköön tuli luovan toiminnan tila, joka oli suunniteltu sekä terapia- että opetuskäyttöön. JAMK:n henkilökunta toivoi, että luovan toiminnan tila toimisi myös aistitilana. Tällaisen tilan käyttö oppimisympäristönä tukisi muun muassa opiskelijoiden ammatillista kasvua, mikä on yksi ammattikorkeakoulun tehtävä Jyväskylän ammattikorkeakoulun pedagogisten periaatteiden (2010b, 5) mukaan. Kaikki tämän opinnäytetyön tekijät ovat tulevia toimintaterapeutteja ja heitä yhdisti halu tehdä toiminnallinen opinnäytetyö, joka tukisi heidän ammatillista kasvua käytännön kokemuksen kautta. Tällainen kokemuksen kautta tapahtuva ammatillinen kasvu haluttiin tarjota myös muille opiskelijoille tämän opinnäytetyön myötä, sillä valittu aistivälineistö mahdollistaa tutustumisen ja omaehtoisen kokemuksen, jota toivotaan hyödynnettävän tulevaisuuden sosiaali- ja terveysalan ammattiteissa.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli suunnitella ja toteuttaa luovan toiminnan tilaan liikuteltava multisensorinen välineistö, joka mahdollistaa monipuolisesti erilaisia aistikokemuksia ja jonka avulla on mahdollista luoda eri aisteja aktivoivia multisensorisia ympäristöjä (Multisensory Environment, MSE). Termi multisensorinen tulee englanninkielestä ja tarkoittaa moniaistisuutta. Multisensorisella ympäristöllä tarkoitetaan nimensä mukaisesti ympäristöä, joka mahdollistaa erilaisten aistimusten saamisen monipuolisesti. Tämän opinnäytetyön aistivälineistö valittiin siten, että niiden avulla voidaan luoda hyvin erilaisia ja vaihtelevia ympäristöjä, joissa useiden aistien monipuolinen aktivoiminen mahdollistuisi. Multisensorinen ympäristö ja sen mahdollisuudet ovat maailmanlaajuisesti tunnettuja ja ne ovat lähteneet kehittymään Snoezelen -menetelmästä. Snoezelen -menetelmä on tarkoitettu alun perin vaikeasti kehitysvammaisten henkilöiden aistien kautta tapahtuvaan yksilölliseen tu-

kemiseen (Pagliano 1999, 7.) Multisensorisista ympäristöistä saadut tutkimustulokset osoittavat tilojen tarpeellisuuden ja tärkeyden, ja ovat nostaneet niiden käyttömahdollisuudet ja merkityksen uudelle tasolle. Tutkimuksista kerrotaan tässä opinnäytetyön raportissa myöhemmin lisää.

Luovan toiminnan tilaan tulevan multisensorisen välineistön suunnittelussa ja toteutuksessa tuli ottaa huomioon tilan monipuolinen käyttö niin asiakas- kuin opetustarkoituksissa. Välineistö tuli suunnitella niin, että se on helposti liikuteltavissa, ja sen avulla on mahdollista rakentaa tilan käyttötarkoituksesta riippuen erilaisia multisensorisia ympäristöjä. Liikuteltavuus mahdollistaa välineistön kuljettamisen sellaisten asiakkaiden luo, jotka eivät pääse luovan toiminnan tilaan. Siirrettävyys lisää myös aistivälineiden luovaa käyttöä, koska niiden hyödyntämistä eri ympäristöissä tai tilanteissa ei ole estämässä mitkään fyysiset sidokset. Siirrettävyys avaa mahdollisuudet myös uusien asiakasryhmien löytämiseksi, koska asiakkaat, jotka eivät normaalisti kuulu luovan toiminnan tilan käyttäjäkuntaan voivat saada mahdollisuuden kokea aistien mahdollisuudet heille sopivassa ympäristössä. Multisensorinen välineistön valinnassa on pyritty huomioimaan, että se on lähellä ihmisten arkea, jolloin niiden käyttö ei jäisi kauaksi arjen aistikokemuksista. Tällöin aistikokemusten hyödyt ja mahdollisuudet osattaisiin nostaa esille asiakkaiden arjen toiminnoissa sekä ympäristöissä.

Erilaisia multisensorisia tiloja on valtakunnallisesti rakennettu asiakaskäyttöön laajalti, mutta niiden käyttöaste on usein jäänyt vähäiseksi. Tämä on johtunut siitä, että multisensorinen tila rakennetaan usein työyhteisön ulkopuolelta tulevana projektina, jolloin työyhteisön sitouttaminen tilan käyttöön voi olla haasteellista. Multisensorisen tilan käyttö vaatii aika- ja henkilöstöressurssien lisäksi työntekijöiden omaa henkilökohtaista mielenkiintoa ja tutustumista multisensoriikan mahdollisuuksiin sekä sen linkittämistä omaan ammattitaitoon. Jotta Jyväskylän ammattikorkeakoulun luovan toiminnan tilan multisensorista välineistöä olisi helppo käyttää ja integroida osaksi opiskelijoiden tulevaa ammattitaitoa, tämän opinnäytetyön yhtenä osana

valmistettiin opasvihko (liite 1), joka sisältää yksittäisten aistivälineiden tuotetiedot sekä ohjaajien avuksi kirjoitettuja esimerkkejä välineistön käyttömahdollisuuksista. Viime aikoina opetuksen kentällä on nostettu esille oppijalähtöinen lähestymistapa. Tällä tarkoitetaan oppijan fyysisen ja älyllisen ympäristön huomioimista ja kehittämistä siten, että se mahdollistaa oppijalle ympäristön, joka on haasteellinen, ohjaava ja tukee häntä. (Manninen, Burman, Koivunen, Kuittinen, Luukannel, Passi & Särkkä 2007, 9.) Oppimisen kannalta merkitykselliseksi on noussut oppilaan henkilökohtainen prosessi ja itse tekeminen. Jotta tämä prosessi olisi mahdollista, tulisi oppimisympäristön olla joustava ja muunneltava. (Mts. 45.) JAMK:n opettajat voivat hyödyntää luovan toiminnan tilan multisensorista välineistöä sekä opetuksessa että asiakastilanteissa. Välineistön siirrettävyys mahdollistaa sen monipuolisen käytön erilaisissa oppimisympäristöissä ja asiakastilanteissa, esimerkiksi päiväkodissa tai palvelutalossa. Laajemmin oppimisen teorioita ja niiden yhteyttä aistivälineistön hyödyntämiseen tarkastellaan tässä raportissa myöhemmin.

2 TAUSTALLA VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

Toimintaterapiassa ajatellaan, että toiminta on ihmisen perustarve (Polatajko, Davis, Stewart, Cantin, Amoroso, Purdie & Zimmerman 2007, 20). Law, Polatajko, Babbitt ja Townsend määrittävät yksilön kokonaisuudeksi, joka sisältää henkisyyden, sosiaaliset ja kulttuuriset kokemukset sekä kyvyn toimia eli yksilön toiminnalliset valmiudet (Law ym. 1997, 41–42; Hautala, Hämäläinen, Mäkelä & Rusi-Pyykkönen 2011, 211). Yksilön toiminnallisuus muodostuu toiminnan, ympäristön ja yksilön välisestä vuorovaikutuksesta (Law ym. 1997, 45; Hautala ym. 2011, 30). Law ja muut näkevät henkisyyden olevan ydinosassa näiden vuorovaikutuksessa. Henkisyys tarkoittaa yksilön perusolemusta, joka vaikuttaa yksilön valintoihin ja tekemiseen. Kun yksilö hyväksytään henkisenä olentona, hyväksytään myös hänen arvonsa omalla itsenään ja tämän ajatuksia, arvoja ja tavoitteita kunnioitetaan riippumatta hänen kyvyistään, iästään tai muista ominaispiirteistään. Kun toimintaa käytetään terapeut-

tisena välineenä, on tärkeää, että tavoitteet ja konteksti, missä toiminta tapahtuu, on asiakkaalle merkityksellistä ja tarkoituksenmukaista. (Law ym. 1997, 42; Hautala ym. 2011, 211.) Luovan toiminnan tilan aistivälineistöstä voidaan asiakaslähtöisesti valita ne välineet, jotka vastaavat kunkin asiakkaan tai opiskelijaryhmän tarpeita. Aistivälineistön liikuteltavuus mahdollistaa aistielämysten kokemisen erilaisissa konteksteissa asiakaslähtöisesti.

Opetusministeriö on julkaissut Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -toimintaohjelman, jonka päämääränä on kulttuurin ja taiteen keinoin edistää kansalaisten hyvinvointia ja terveyttä yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla (Liikanen 2010, 12; Hautala ym. 2011, 13). Toimintaohjelman tavoitteena yksilötasolla on, että kaikki kansalaiset voivat tasa-arvoisesti, oman halun, toimintakyvyn ja luovien voimavarojen mukaan tehdä itse taidetta ja osallistua kulttuuritoimintaan. Tavoitteen tulisi toteutua läpi yksilön elämän ajan riippumatta tämän asuinpaikasta, elin- tai työympäristöstä ja myös vaihtuvissa elämäntilanteissa ja yhteisöissä. (Liikanen 2010, 3-10; Hautala ym. 2011, 13.) Toimintaterapian keskeiset ajatukset yksilön henkisyydestä ja oikeudesta toimintaan ovat yhdenmukaisia Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -ohjelman yksilötavoitteiden kanssa. Luovan toiminnan tilaan suunniteltu ja rakennettu aistivälineistö nähdään tässä opinnäytetyössä osana laajempaa kulttuurista ympäristöä. Välineistön avulla on mahdollista luoda multisensorisia tiloja, joissa yksilö voi kokea elämyksiä, jotka joko aktivoivat tai passivoivat häntä toimintaan yksilön tarpeista riippuen.

Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -toimintaohjelmassa todetaan, että taide ja kulttuuri vaikuttavat ihmisen hyvinvointiin ja terveyteen. Esitys pohjautuu laajaan selvitykseen kyseisen aihealueen tieteellisistä tutkimuksista, joita on tehty niin Suomessa kuin ulkomailla. (Liikanen 2010, 58.) Useat kotimaiset ja kansainväliset tutkimukset ovat todistaneet, että taiteen ja kulttuurin keinoin voidaan edistää yksilön terveyttä, hyvinvointia ja osallisuutta, sekä ehkäistä syrjäytymistä (Liikanen 2010, 74). Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -julkaisun toimenpide-ehdotus 16 mukaan

taide ja kulttuuri tulisi ottaa huomioon kaikilla koulutuksen asteilla, koska ne ovat osa ihmiseksi kasvamista. Ehdotuksen mukaan taidelähtöisiä opintoja tulisi lisätä ammattikorkeakoulujen opetustarjontaan. Lisäksi ehdotetaan kulttuuri-, sosiaali- ja terveysalojen yhteistä opetusta lisättävän. (Liikanen 2010, 20.) Kun opiskelijoilla on mahdollisuus jo opiskeluaikana omakohtaisesti kokea kulttuurin, taiteen ja luovuuden antamat mahdollisuudet sekä oman että asiakkaan terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi, he todennäköisesti ovat motivoituneita myös jakamaan tätä omakohtaisesti saavutettua tietoa myös tulevilla työpaikoillaan. Tämän opinnäytetyön multisensorisen välineistön toivotaan mahdollistavan vastaavanlainen oman kokemuksen kautta tapahtuva tiedonsiirto työelämään.

Jyväskylän ammattikorkeakoulu on valinnut yhdeksi sen toimintaa määrittäväksi arvoksi luovuuden (JAMK 2010a, 3). Jussi T. Koski (2001, 92) kirjoittaa, että Abraham Maslow on joskus maininnut, että terve ja itseään toteuttava yksilö saattaa olla synonyymi luovalle yksilölle. Kari Uusikylän (1999, 12) mukaan luovuus on käsite, joka on yksi vaikeimmin määriteltävistä psykologisista käsitteistä. Uusikylä kirjoittaa, että Carl Rogersin mukaan rakentavan luovuuden edellytyksenä ovat avoimuus, arvioinnin kohdistaminen vain omiin kokemuksiin ja kyky leikkiä. Lisäksi luovuus edellyttää Rogersin mukaan psykologista turvallisuutta, joka muodostuu empaattisesta ymmärtämisestä sekä siitä, että yksilö hyväksyy jokaisen ihmisarvon varauksetta ja että yksilö saa toimia vapaassa ilmapiirissä ilman arvostelun pelkoa. (Uusikylä 1999, 34–36.) Luovan toiminnan tilan aistivälineiden suunnittelussa ja toteutuksessa pyrittiin leikkimielisyyteen ja ennakkoluulottomasti käyttämään arkisia tavaroita mahdollistamaan elämyksellisiä kokemuksia.

Luovuutta pidetään toimintaterapiassa yhtenä terveyttä edistävänä ominaisuutena. Erilaisilla luovilla menetelmillä, kuten esimerkiksi draamalla, musiikilla tai käden taidoilla on aina ollut toimintaterapiassa tärkeä rooli. (Harra & Salminen 2005, 206.) Hasselkussin mukaan luovuus voi näkyä yksilön arjessa hyvin monella tavalla. Arkitset, pienet luovat ratkaisut ja teot, kuten jonkin käytännön ongelman ratkaiseminen,

antavat elämälle sisältöä. (Hasselkuss 2002, 123.) Toimintaterapeutti tarvitsee työsäään luovaa ajattelua ja ideointia sekä yksittäisessä terapiatilanteessa että asiakkaan koko terapiaprosessin ajan. Luova ajattelu mahdollistaa asiakkaan elämäntilanteen ja siihen vaikuttavien tekijöiden kokonaisvaltaisen huomioimisen. (Hautala, Hämmäläinen, Mäkelä & Rusi-Pyykönen 2011, 121.) Harra ja Salminen (2005, 207) mainitsevat, että parhaiten luovuus pääsee kehittymään omakohtaisen luovan kokemuksen kautta. Luovan toiminnan tilan aistivälineistön käyttö osana opetus- ja asiakastyötä edesauttaa opettajia, opiskelijoita ja asiakkaita saavuttamaan omakohtaisia luovia kokemuksia. Tämän opinnäytetyön tekijät saivat palautteena kuulla erään opettajan luovasta ratkaisusta käyttää Luovan toiminnan tilan aistivälineistön tuoksupurkkeja opetusmateriaalina oppitunnilla, jonka aiheena oli yksilön seksuaalisuus. Opettajan mielikuvituksen ja ennakkoluulottoman asenteen avulla opiskelijoiden oli mahdollista saada uudenlainen lähestymistapa yksilön seksuaalisuuteen.

3 NEUROLOGINEN TAUSTA

3.1 Aistit

Kuvitellaan, että nuori nainen istuu helteisenä kesäpäivänä odottamassa linja-autoa pysäkin penkillä. Hän tuntee lämpimän ilman ihollaan; aurinko melkein polttaa hänen olkapäitään. Hän haistaa vieressä istuvan henkilön aurinkovoiteen tuoksun. Hän näkee ohi kulkevan pojan juovan vettä pullosta ja huomaa, että hänelläkin on jano. Nuori nainen tuntee, kuinka hikikarpalot valuvat pitkin niskaa ja yrittää helpottaa oloaan heiluttamalla aikakauslehteä kasvojensa edessä. Hän kuulee, kuinka linja-auton jarrut kirskuvat mutkassa, kun se lähestyy pysäkkiä. Hän katsoo linja-auton numeroa ja näkee, että se on hänen odottamansa linja-auto ja nousee heilauttamaan kuljettajalle merkin.

Edellinen esimerkki auttaa ymmärtämään, että yksilö saa koko ajan tietoa omasta kehostaan ja ympäristöstään aistien välityksellä. Tämä tieto vaikuttaa ihmisen arjessa toimimiseen ja selviytymiseen. Jotta voitaisiin täysin käsittää aistivälineistön monimuotoisuus, tulee aistijärjestelmää tarkastella hieman yksityiskohtaisemmin.

Aistinelinten kehittyminen alkaa jo varhaisessa vaiheessa sikiöaikana. Keskushermoston kehitykselle on jo tässä vaiheessa äärimmäisen tärkeää saada erilaisia aistimuksia, jotta hermostossa kulkeva viestintä alkaa toimia. Huotilainen kirjoittaa, että Lecanuetin mukaan yksilö kehittyy niin, että muistaminen ja oppiminen ovat mahdollisia jo ennen syntymää. (Huotilainen 2006, 138.) Aistit voidaan luokitella kahteen ryhmään niiden välittämän aistitiedon mukaan. Ensimmäinen ryhmä reagoi kehon ulkopuolelta tuleviin eli eksteroseptiivisiin aistimuksiin, ja toinen ryhmä kehon sisältä tuleviin eli proprioseptiivisiin aistimuksiin. Eksteroseptiivisia aisteja ovat tunto-, haju-, maku-, kuulo-, ja näköaisti. Proprioseptiivisiin aisteihin lasketaan asento- ja liikeaisti, sekä tasapainoaisti. (Ayres 2008, 74–75.)

Jotta luovan toiminnan tilaan valmistettu aistivälineistö vastaisi mahdollisimman monipuolisesti multisensorisen ympäristön monimuotoisuuden haasteisiin, välineistön tuli tarjota ärsykeitä kaikille aisteille. Käytännön, kuten säilyttämiseen ja hygieniaan liittyvistä seikoista johtuen, tämän opinnäytetyön toiminnallisesta osuudesta rajattiin kuitenkin makuaistia aktivoivat välineet pois. Makuaistia aktivoivat välineet ja tuotteet, esimerkiksi erilaiset ruokatuotteet on kuitenkin mahdollista ottaa mukaan tapauskohtaisesti osaksi multisensorista välineistöä sekä terapia- että opetusikäikäytössä. Tästä seikasta johtuen makuaisti otettiin tarkastelun alle teoriaosuudessa.

Tuntoaisti

Tuntoaistin eli taktiilisen aistin kautta yksilö vastaanottaa tietoa tätä lähellä olevista asioista ja myös siitä, mitä tämän omassa kehossa tapahtuu. Ihon reseptorit ottavat vastaan ärsykeitä, jotka aistivat kosketusta, painetta, kipua, kylmää, lämmintä ja

värinää. Tämä tieto auttaa yksilöä hahmottamaan omaa kehoaan, luustoaan ja lihaksiaan. Ihon reseptoreiden avulla yksilö saa kokemuksen omasta kehostaan suhteessa ympäristöön. Tuntoaisti on myös yksi väylä vuorovaikutukseen. Erilaisilla tavoilla, kuten halauksella, olalle taputtamisella ja välttelemisellä on tarkoituksensa, näin yksilö viestii esimerkiksi tunnetilojaan. (Ayres 2008, 77; Burakoff 2007; Pagliano 1999, 28.) Opinnäytetyöntekijät ottivat huomioon tuntoaistin aktivoimisen multisensorisissa välineissään hankkimalla tilaan esimerkiksi tuntopalloja, kynnysmattoja, hieromalaitteen, verhoja ja kuivasuihkun.

Hajuaisti

Hajuaisti eli olfaktorinen aisti käsittelee hajua tuottavien hiukkasten ominaisuuksia syömästämme ruoasta ja ympäröivästä ilmasta (Ayres 2008, 77; Burakoff 2007). Muista aistimuksista poiketen hajuaistimukset eivät kulje aivorungon kautta. Hajuaistin kautta tuleva ärsyke etenee suoraan aivojen limbiseen järjestelmään. (Ayres 2008, 77.) Limbisellä järjestelmällä on merkittävä rooli tunteiden ja motivaation syntymisessä (Soinila 2006; 27). Tämän vuoksi hajuaistimuksista voi seurata voimakkaita tunnekokemuksia (Ayres 2008, 77; Burakoff 2007). Myös multisensorisen tilan tuoksupurkit voivat tuoda mieleen erilaisia muistoja, joista voi syntyä tunnekokemuksia.

Makuaisti

Makuaisti eli gustatorinen aisti vastaanottaa aisti-informaatiota kielessä olevien makunystyröiden avulla (Pagliano 1999, 28–29). Makuaisti mahdollistaa yksittäisten makujen tunnistamisen. Tähän asti on ajateltu, että yksilöllä on viisi perusmakua, jotka ovat makea, suolainen, hapan, karvas ja umami. Uusien näkemysten valossa on kuitenkin todettu, että koska perusmakujen kokeminen vaihtelee yksilöiden välillä, ei makuja voida luokitella ainoastaan viiteen ryhmään. (Kaaro 2011, 41.) Eri makujen tunnistaminen on tärkeää, sillä ne varoittavat meitä vaarallista aineista (Ayres 2008, 76; Burakoff 2007).

Haju- ja makuaisti toimivat vahvasti yhteistyössä. Vaikutus näkyy erityisesti syödesämme, sillä suuri osa mauksi kutsumaamme rakentuu todellisuudessa ruoasta haihtuvista aromeista, joita hajureseptorit käsittelevät. (Kaaro 2011, 43.) Hajuaistimusten lisäksi myös makuaistimukset voivat herättää voimakkaita tunteita (Burakoff 2007). On hyvin yksilöllistä, mikä haju- tai makuaistimus herättää tunteita, esimerkiksi mandariinin tuoksu ja maku voi jollekin tuoda mieleen lapsuusajan muistoja joulusta, kun taas toiselle aistimus ei herätä tunteita.

Kuuloaisti

Kuuloaistilla eli auditiivisella aistilla on Tiitisen ja Mayn (2006, 157) mukaan kolme keskeistä tehtävää. Nämä tehtävät ovat havaita äänen sijainnin havaitseminen, sen paikallistaminen, sekä äänen sisältämän informaation tunnistaminen ja tulkitseminen. Kuuloaistin avulla ääni-informaatiosta voidaan erottaa myös äänen korkeus ja voimakkuus. (Tiitinen & May 2006, 157.) Kyseisessä opinnäytetyössä on otettu huomioon kuuloaistin aktivoiminen muun muassa musiikilla ja erilaisilla soittimilla.

Kuuloaisti liittyy vahvasti kommunikointiin ja sillä on merkittävä osuus puheentuoton kehittymisessä. Ääniaistimuksen tulkinnan avulla pystymme esimerkiksi vastaanottamaan hienovaraisia viestejä ja tunnistamaan toisen yksilön tunnetilan. (Burakoff 2007.) Tutkittaessa yksilön käyttäytymistä on herännyt näkemys, että huolimatta yksilön vastaanottamista useista erilaisista kuuloaistimuksista, hän valikoi niistä vain itselleen merkityksellisen ja kiinnostavan (Tiitinen & May 2006, 165).

Esimerkiksi oman nimen kuuleminen voi havahduttaa yksilön kuuntelemaan (Burakoff 2011).

Näköaisti

Näköaistin eli visuaalisen aistin erilaiset reseptorit reagoivat silmän verkkokalvolle tuleviin eripituisiin valoaaltoihin. Tämän seurauksena pystytään erottelemaan vaa-
lea, tumma, muoto ja väri. Useiden eri näköaistimusten yhdistyessä pystytään erottamaan kehonkuva ja luomaan käsitys ympäristöstä. (Pagliano 1999, 30.) Opinnäyte-

työssä valmistunut mustavalohuone mahdollistaa vaalean ja tumman kontrastin, tämä liittyy vahvasti näköaistin aktivoimiseen. Toiminnaltaan näköaisti on kaikista aistijärjestelmistä monimutkaisin. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että aivot käyttävät näköaistimusten käsittelyyn jopa 80 % enemmän kapasiteetistaan verrattuna muiden aistien aistitiedon käsittelyyn. (Burakoff 2011.)

Jotta näköaistimuksesta saadaan merkityksellinen kokonaisuus, usein näköaistimukseen yhdistyy muiden aistikanavien kautta saatua informaatiota. Tästä esimerkkinä silmä-käsi yhteistyö, mikä on useiden eri aistimusten yhteinen tuotos. (Ayres 2006, 75; Pagliano 1999, 30.)

Asento-, liike- ja tasapainoaisti

Asento- eli proprioseptiivinen aisti välittää tietoa siitä, missä asennossa yksilö on. Kehoon tulevat aistiärsykkeet kulkevat asentoreseptoreiden kautta, jotka sijaitsevat nivelissä, lihaksissa ja niitä ympäröivissä kudoksissa. Asentoaisti säätelee yksilön kehon asentoja ja hallitsee toimintaa mahdollistaen sujuvan liikkeen. (Burakoff 2007; Pagliano 1999, 28.)

Tasapaino- ja liikeaistin eli vestibulaarisen aistin avulla saadaan tietoa oman kehon liikkeestä, esimerkiksi siitä liikkuuko henkilö, kuinka nopeasti ja mihin suuntaan. Tieto pään ja kehon asennoista välittyy sisäkorvassa sijaitsevien aistinsolujen kautta. Tasapaino- ja liikeaistin avulla kehon liikkeet ja muutokset säilyttävät tasapainonsa. Nämä kyseiset aistit alkavat kehittyä jo pienestä pitäen, kun vanhemmat pitävät lasta sylissä, heijaavat ja hyppyyttävät. Näiden aistien kautta ihminen rakentaa käsityksensä omasta itsestään suhteessa ympärillä olevaan tilaan. Näillä aisteilla on vaikutuksia myös sosiaaliseen vuorovaikutukseen, sillä aistit auttavat yksilöä pitämään katsekontaktin, asettumaan sopivalle keskusteluetäisyydelle ja seuraamaan katseellaan vuorovaikutuksessa olevan henkilön liikkeitä ja eleitä. (Burakoff 2007; Pagliano 1999, 28–29.) Multisensoriseen välineistöön valmistettiin riippukeinun tapainen keinu, joka mahdollistaa esimerkiksi liike- ja tasapainoaistin aktivoimisen.

3.2 Aistimisen ja aistitiedon käsittelyn haasteet

Aistien ja aistitiedon prosessoinnin puutteellinen toiminta vaikuttaa yksilön kykyyn olla vuorovaikutuksessa muiden henkilöiden kanssa ja hahmottaa ympäristöään ja omaa kehoaan. Aistimisen ja aistitiedon prosessoinnin rajoitteiden taustalla voi olla eri syitä. Sekä aistielimet että aivot, jotka käsittelevät aistinelimistä tulevaa tietoa, voivat vaurioitua sisäisen tai ulkoisen tekijän seurauksena. Vaurioituminen voi joutua sairaudesta tai traumasta. Vaurioituminen voi olla myös kehityksellinen tai ikääntymiseen liittyvää rappeutumista. Vaurion vaikutukset yksilön aistimisessa ja aistitiedon prosessoinnissa riippuvat vaurion syntyhetkestä ja laajuudesta. (Burakoff 2011; Kuulovammaliitto ry, 2009.) Luovan toiminnan tilaan valmistettu aistivälineistö pyrkii tarjoamaan kontrolloituja aistiärsykeitä aistitiedon prosessoinnin kuntouttamiseen. Aistivälineistön tavoitteena on myös monipuolisuudellaan pystyä vastaamaan erilaisten aistihäiriöiden asettamiin haasteisiin.

Yksilöllä voi olla myös aistitiedon käsittelyn yli- tai aliherkkyttä. Aistitiedon käsittelyn yliherkkyys tarkoittaa, että yksilö kokee aistimukset liian voimakkaina tai epämiellyttävinä. Tämä voi esimerkiksi näkyä niin, että lapsi kokee pienen herkän kosketuksen kipua tuottavana. Yksilö, jolla on aistitiedon käsittelyn aliherkkyttä, kokee tarvetta saada voimakkaita aistikokemuksia. Lapsi voi esimerkiksi törmäillä seiniin ja esineisiin saadakseen riittävän tuntoaistimuksen. (Sensorisen integraation terapiayhdistys ry.)

4 MULTISENSORIIKKA ELI MONIAISTISUUS

4.1 Aistihavainnon muodostuminen

Multisensoriikka eli moniaistisuus tarkoittaa, että useampi kuin yksi aisti toimii yhtäaikaisesti luoden yhteisen kokonaisvaltaisen havainnon (Tiippana 2006, 177). Kokonaisvaltaisen havainnon lisäksi moniaistisuus mahdollistaa Tiippanan (2010) mukaan nopeammat ja tarkemmat reaktiot sekä vähentää häiritsevien tekijöiden vaikutusta.

Yksilö saa koko ajan tietoa ympäristöstään ja omasta kehostaan. Tieto kulkeutuu eri aistielinten kautta hermoratoja pitkin keskushermostoon. Jokaisella aistilla on aivoissa oma vastaanottoalueensa, joka käsittelee, vertaa ja luokittelee sinne tulevaa aistitietoa. Eri aistien aistitiedot yhdistyvät neurologisessa prosessissa, jota kutsutaan sensoriseksi integraatioksi. Havainnot ympäristöstämme ja omasta kehostamme muodostuvat tämän prosessoinnin kautta. Havaintojen muodostumiseen vaikuttavat sensorisen integraation lisäksi yksilön kokemukset, odotukset, tunteet ja aistittavan tiedon asiayhteys. Tästä johtuen aistihavainnot muodostuvat yksilöllisesti. Esimerkiksi kaksi eri henkilöä voivat kokea saman auditiivisen ärsykkeen, kuten klassisen musiikin, hyvin eri tavoin. (Grieve & Gnanasekaran 2008, 61–64; Burakoff 2011; Halkola 2009, 51; Kranowitz 2004, 56–57; Soinila 2006, 62–63.)

Grieve ja Gnanasekaran kirjoittavat, että aikaisemmin neuropsykologian teoreetikot ovat olleet kahta mieltä siitä, miten aistihavainto aivoissa muodostuu. Osa teoreetikoista on kannattanut "top-down"-teoriaa, kun taas osa on mieltänyt "bottom-up" teorian oikeaksi. Näiden teorioiden erona on se, missä järjestyksessä yksilön aikaisempien kokemusten ja tiedon nähdään vaikuttavan aistiärsykkeestä muodostuvaan havaintoon ja siitä johtuvaan toimintaan. "Bottom-up" -teoriaa puoltaa se, että aistiminen alkaa yksittäisistä erilaisista ärsykkeistä, esimerkiksi omenan värin ja muodon näkemisestä, omenan pinnan ja muodon tuntemisesta, omenan maun maista-

misesta. "Top-down" -teoriaa puoltaa se tieto, että aivot eivät käsittele koko ajan ympäriltämme ja kehostamme tulevaa tietoa, vaan jättävät huomioimatta sellaisen tiedon, joka ei ole yksilön sen hetkisen toiminnan kannalta oleellista. Esimerkiksi, jos yksilön on tarkoitus ostaa kaupasta banaaneja, hän ohittaa omenoiden ja muiden hedelmien havaitsemisen ja keskittyy etsimään banaaneita. Toisin sanoen hänen tarkkaavaisuutensa kohdistuu banaaneihin. Myös se seikka, että ihminen havaitsee ensin kokonaisuuden ja vasta sen jälkeen yksityiskohdat, tukee "top-down" -teoriaa. Tämän mukaan ihminen havaitsee ensin omenan pyöreän muodon ja värin, ja sen jälkeen kuoreissa olevat kuviot tai kolot ja painaumat. Nykyään kuitenkin ajatellaan, että aistihavainnon muodostumisessa tieto kulkee sekä alhaalta ylöspäin eli "bottom-up" että ylhäältä alaspäin eli "top-down" -tyyppisesti. (Grieve & Gnanasekaran, 2008, 61–64.)

Grievien ja Gnanasekaran (2008, 61–64) mukaan aistihavainto on tulkinta, jonka yksilö tekee aistimisen ja opitun kokemuksen integraatiosta ja tämä havainto mahdollistaa sen, että yksilö voi mukauttaa toimintaansa tarkoituksenmukaiseksi suhteessa aistiärsykkeeseen ja kokemukseen. Esimerkiksi, kun multisensorisen välineistön tuntuomatoilla kävellessään yksilö havaitsee näköaistin perusteella piikikkään ja voimakasta tuntoaärsykettä tarjoavan maton, hän yhdistää näköhavainnon aikaisempiin käsityksiinsä tuntokokemuksistaan ja muokkaa näin askellustaan säädellen sitä paineen osalta kevyemmäksi ja tahdin osalta nopeammaksi. Näköhavainto voi kuitenkin osoittautua vääräksi, ja tuntoaistin kumotessa sen, yksilö kykenee mukauttamaan kävelyään hitaammaksi ja tunnustelevämmäksi.

Harin (2006, 400) mielestä "bottom-up" ja "top-down"-ajattelutavat ovat limittäin käytössä aistihavainnon muodostumisessa, mutta ovat kuitenkin voimakkaasti yksinkertaistettu verrattuna todelliseen prosessiin. Myös Soinin (2006, 62) mukaan yksilön saamat, eri aistikanavien kautta tulevat ärsykkeet analysoidaan rinnakkain, joista muodostuu kokonainen aistihavainto. Mekanismissa, jolla analyysin tuottama yhtenäinen havainto muodostuu, ei kuitenkaan tiedetä (Soinila, 2006, 62).

4.2 Aistihavainnon muodostumiseen vaikuttavat tekijät

Aistiminen ja aistihavainnon muodostuminen vaativat yksilön tietoisuutta. Tietoisuus on sitä, että yksilön ulkoa ja sisältä tulevat ärsykkeet kyetään yhdistämään muistissa olevaan aineistoon, jonka seurauksena hänen on mahdollista reagoida ja käyttäytyä mielekkäästi. (Lindsberg & Soinila 2006, 145). Tietoisuus mahdollistaa tarkkaavaisuuden kohdistamisen. Herrgård ja Airaksinen (2004, 245) määrittelevät tarkkaavuuden eli huomiokyvyn prosessiksi, jossa toiminta voidaan suunnata, organisoida ja kontrolloida.

Soinilan mukaan (2006, 62) yksilön tarkkaavuuteen vaikuttaa hänen yleinen vireystilansa ja motivaationsa. Vireystilaa säätelee aivorungossa sijaitseva retikulaarijärjestelmä (RAS) (Soinila 2006,36). Kaikki saadut aistiärsykkeet kulkevat retikulaarijärjestelmän kautta. (Ayres 2008, 336). Kun yksilön vireystila on optimaalinen, hänen käyttäytymisensä on tarkoituksenmukaista. Tällöin tarkkaavuuden kohdistaminen on hallittua. Jos vireystila on optimaalisen tason ala- tai yläpuolella, tarkkaavuuden kohdistaminen ja hallinta vaikeutuu. (Lindsberg & Soinila 2006, 145.) Hautala, Hämäläinen, Mäkelä ja Rusi-Pyykkönen kirjoittavat, että Christiansenin (2004) mukaan motivaatio selittää sen, miksi ihminen tekee jotain tiettyä toimintaa mieluummin kuin toista. Motivaation syntyyn vaikuttaa oleellisesti yksilön fysiologinen tila, jota keho pyrkii pitämään tasapainossa. Näлкä ja kipu ovat esimerkkejä kehon viesteistä, jotka kertovat, että kehon tasapaino on häiriintynyt. Autonomisen eli tahdosta riippumattoman hermoston toiminta vaikuttaa vireystilaan ja sitä kautta yksilön toimintaan motivoitumiseen. Vireystilan muuttuminen muuttaa yksilön kykyä vastaanottaa ympäristön ja oman kehon ärsykeitä. Yksilön motivoituminen toimintaan voi häiriintyä liian vähäisestä tai liian voimakkaasta ärsykkeestä. (Hautala ym. 2011, 45–46.)

Calvertin, Spencen ja Steinin (2004, 243) mukaan useissa erilaisissa neuropsykologisissa tutkimuksissa on saatu tuloksia, joiden perusteella kunkin aistiväylän käsittelemän tiedon on todettu olevan altis muiden väylien aistitiedolle. Näissä tutkimuksissa

todetaan, että moniaistisuus on tehokkaampaa kuin ainoastaan yhden aistin aktiivisuus. Moniaistisuus on Calvertin ja muiden mukaan laajempi kokonaisuus kuin voimme edes käsittää, sillä vaikka jokin toiminta, esimerkiksi havaitseminen näköaistin kautta, vaatisi näennäisesti vain yhtä aistia, se on todellisuudessa useiden aistien yhtäaikainen kokonaisuus. Tutkimuksissa on todettu, että ihminen kuulee ja jopa tuntee voimakkaammin, kun kuulo- tai tuntoaistimukseen lisätään myös visuaalinen aistikokemus. (Calvert, Spence, Stein 2004, 3-4.) Moniaistisuus ja sen toimiminen onkin merkittävä tekijä ihmisen selviytymiselle, turvallisuudelle ja hyvän olon tunteelle (Pagliano 2010). Tämä asettaa osaltaan haasteen aistivälineistön multisensoriselle hyödyntämiselle.

5 MULTISENSORINEN YMPÄRISTÖ

5.1 Ympäristö toimintaterapian näkökulmasta

Law ja muiden mukaan Law (1991) on määrittänyt ympäristöt asiayhteyksiksi ja paikoiksi, jotka sijaitsevat yksilöiden ulkopuolella ja saavat aikaan reaktioita heissä. Yksilö, ympäristö ja toiminta ovat erottamattomia. Ympäristön, yksilön ja toiminnan välinen vuorovaikutus on dynaamista eli muuttuvaa, ja muutos jossain näistä osaluista vaikuttaa toiseen alueeseen sekä yksilön toiminnalliseen suoriutumiseen. (Law ym. 1997, 44–46.) Ympäristön voidaan ajatella rakentuvan fyysisistä, sosiaalisista, kulttuurisista ja institutionaalisista elementeistä (Law ym. 1997, 46; Polatajko ym. 2007, 23; Hautala ym. 2011, 215).

Fyysisen ympäristön elementtejä ovat muun muassa luonnollinen ympäristö ja rakennettu ympäristö. Luonnollista ympäristöä ovat esimerkiksi metsät, pellot ja järvet. Rakennettua ympäristöä ovat esimerkiksi rakennukset, tiet ja huonekalut. Sosiaalinen ympäristö pitää sisällään muun muassa erilaisia useamman ihmisen verkos-

toja, kuten perheen tai ammatillisen ryhmän. Kulttuurinen ympäristö taas koostuu rodusta, tavoista ja tietyn kulttuurin odotuksista yksilön toimintaa kohtaan. Institutionaalisen ympäristön elementtejä on löydettävissä poliittisista järjestelmistä, sosiaali- ja terveystalvvelujärjestelmistä ja koulujärjestelmistä. (Law ym. 1997, 46; Hautala ym. 2011, 215.) Näiden määritelmien mukaan ympäristöjä tarkasteltaessa, aistivälineistöllä mahdollistuva multisensorinen tila lukeutuu ensisijaisesti fyysisen ja rakennetun ympäristön kategoriaan. Välineistön liikuteltavuus mahdollistaa multisensorisen ympäristön rakentamisen myös luonnolliseen ympäristöön, kuten kalliolle. Luovan toiminnan tilan toimiessa, niin terapiassa kuin opetustilanteissakin, läsnä on aina myös sosiaalisen ympäristön piirteitä sekä institutionaalisen ympäristön piirteitä, koska kyseinen tila sijaitsee oppilaitoksessa.

Law ja muut nostavat esille myös yksilön sisäisen ympäristön, johon yksilön aikaisempien kokemusten muovaavat käsitykset antavat sisällön (Law ym. 1997, 44). Yksilö liittyy eri paikkoihin ja tiloihin erilaisia, yksilöllisiä subjektiivisia merkityksiä. Millaisen merkityksen tietty paikka saa, on seurausta siitä, millaisia tunteita ja kokemuksia kyseisessä paikassa toimiminen on yksilössä synnyttänyt. (Hautala ym. 2011, 32.) Esimerkiksi luovan toiminnan tilaan rakennettu Valkoinen huone voi vaikuttaa joidenkin yksilöiden kohdalla rentouttavasti, kun taas toiseen henkilöön huone voi vaikuttaa aktivoiden. Hasselkuss toteaa Stegnerin (1992) sanoin, että mikään paikka ei ole paikka ennen kuin yksilö muistaa siihen liittyvät tapahtumat. Hasselkussin mukaan eri paikat ovat kuin säilytysrasioita, jotka pitävät sisällään yksilön muistoja kokemastaan. (Hasselkuss, 2002, 26–27.) Eri paikkojen herättämät yksilölliset muistot ja tunteet kertovat siitä, miten merkityksellinen seikka yksilön, tietyn paikan eli ympäristön ja toiminnan välinen vuorovaikutus on.

Toiminnallaan yksilö muokkaa ympäristöä, ja ympäristö vaikuttaa toimintaan, joko vahvistaen tai heikentäen sitä (Tapaninen & Kotilainen 2002, 90). Ympäristö tarjoaa niin mahdollisuuksia ja voimavaroja kuin myös vaatimuksia ja rajoitteita (Kielhofner 2008, 86–87). Ympäristön ominaisuudet, kuten rakennetun tai sosiaalisen ympäris-

tön elementit ja yksilön ominaisuudet, kuten arvot, roolit ja kiinnostuksen kohteet vaikuttavat siihen, millaiseksi ympäristön ja yksilön välinen vuorovaikutus muodostuu (Hautala ym. 2011, 240–241). Hautalan ja muiden (2011,33) mukaan Wenger (2001) ja Fidler & Fidler (1978) ovat todenneet, että yksilön ollessa vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa hän saa koko ajan palautetta toiminnastaan. Tämän palautteen avulla yksilö oppii ja kehittyy. Esimerkiksi lapsi, joka opettelee ajamaan polkupyörällä, oppii miten ympäristössä olevat fyysiset elementit vaikuttavat hänen toimintaansa. Jos hän törmää tien reunan kivetykseen, matkan teko katkeaa. Kääntämällä pyörän ohjaustankoa oikealla hetkellä hän pystyy välttämään törmäyksen ja matkan teko jatkuu. Ympäristöltä saatu palaute eli törmäys muuttaa lapsen toimintaa niin, että lopulta hän saavuttaa tavoitteen eli oppii ajamaan pyörällä törmäämättä matkan varrelle tuleviin esteisiin.

Koska ihminen käyttää kehoaan toiminnassaan, hän kokee fyysisen ympäristön kehossaan (Hautala 2011, 119). Tämän vuoksi on tärkeää tarkkailla henkilöiden kokemuksia aistimuksia mahdollistavassa tilassa, sillä aistimukset koetaan aina yksilöllisesti ja kokemukset voivat olla hyvinkin erilaisia. Toimintaterapiassa terapeutti kiinnittää huomiota asiakkaan fyysiseen ympäristöön valiten ja muokaten sitä asiakkaalle sopivaksi (Hautala ym. 2011, 221 & 95). Luovan toiminnan tilan multisensorinen välineistö pyrittiin suunnittelemaan ja toteuttamaan mahdollisimman monipuoliseksi, jotta se mahdollistaisi erilaisten oppimis- ja terapiaympäristöjen luomisen.

5.2 Multisensoristen tilojen taustaa

Multisensoriset ympäristöt ovat lähteneet kehittymään hollantilaisen Jan Hulseggen ja Ad Verheulin toimesta. He kehittivät Snoezelen -menetelmän, jota käytetään vaikeasti kehitysvammaisten henkilöiden aistien kautta tapahtuvaan yksilölliseen tukemiseen. Tämä menetelmä keskittyy vapaa-ajan rikastuttamiseen henkilöillä, joilla on haasteita olla vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa ja saada riittävästi aisti-

kokemuksia. Termi Snoezelen kuvastaa sen takana olevien hollantilaisten sanojen "snuffeln" eli nuuhkia ja "doezelen" eli torakahtaa toiminnan tuottamaa tunnetta aktiivisesta ja rentouttavasta toiminnasta (Verheul 2007, 8; Fowler 2008, 19).

Hulseggen ja Verheul eivät sitoneet menetelmää tiettyyn tilaan, vaan ajattelivat Snoezelenin olevan läsnä joka puolella (Fowler 2008, 19). Tekstissään Fowler (2008, 13) kuitenkin toteaa, että meitä ympäröivästä elinympäristöstä tulevien aistiärsykeiden määrää ja voimakkuutta on vaikea säädellä. Tämän vuoksi joissain tilanteissa on sopivampaa käyttää tarkoin kontrolloituja aistiärsykeitä niitä varten suunnitellussa multisensorisessa huoneessa (Fowler 2008, 13). Tämä ajatus tukee tämän opinnäytetyön tuotoksena valmistetun multisensorisen välineistön tarpeellisuutta ja käyttöä.

Snoezelen -menetelmän saadessa hyväksyntää ja tunnettavuutta sen käyttö levisi laajalti terapeuttien ja opettajien keskuuteen. Tällöin Snoezelen -toiminnan muoto muuttui vapaa-ajasta ja rentoutumisesta koulutus ja arviointi käyttöön. (Fowler 2008, 20). Termi Snoezelen rekisteröitiin 90-luvun alkupuolella Iso-Britanniassa ROMPA -nimisen yhtiön tavaramerkiksi, joka myy itse kehittämiään MSE-tuotteita. Jotta kaupalliselta miellelyhtymältä vältyttäisiin, termi Snoezelen vaihtui Multisensorinen ympäristö- termiin. (Pagliano 1999, 7; Rompa 2011.) Snoezelen -termin väärinkäyttöön on puututtu erityisesti kansainvälisissä yhteyksissä (Papunet 2011).

5.3 Multisensorinen käsitteistö

Luovan toiminnan tilan aistivälineistö kehitettiin mahdollistamaan multisensorisen ympäristön luominen ja muokkaaminen. Seuraavissa luvuissa pyritään avaamaan multisensoriselle ympäristölle olennaisia käsitteitä. Multisensorinen ympäristö termin rinnalle nousee sujuvasti myös termit Multisensorinen huone (Multisensory

room) ja Multisensorinen tila (Multisensory space). Kirjailijat sekä tutkijat käyttävätkin näitä termejä teksteissään sujuvasti rinnakkain. Fowler huomauttaa käsitteiden yhtenäisyydestä kirjassaan *Multisensory Environments*. (Fowler 2010, 15.) Kuitenkin Multisensorinen ympäristö termi tuntuu olevan yleisemmin käytössä ja se on hyväksytty ja tunnettu myös Suomessa (Papunet 2011).

Kirjassa *Multisensory Environment* nostetaan esille multisensorisen ympäristön määrittelyn vaikeus, sillä se on jokaiselle yksilölle erilainen. Multisensorinen ympäristö on tilassa olevaa henkilöä ympäröivä fyysinen tila, mutta myös hänen sisällään nouseva kokemus ympäristöstä. Tämä tarkoittaa sitä, että multisensorinen ympäristö on jokaiselle yksilölle jokaisella kerralla erilainen riippuen siitä, millaisia vaikutuksia se kullakin kerralla tilassa olijossa saa aikaiseksi. Jos yritetään kuvailla fyysinen multisensorinen ympäristö, kuvaus on virheellinen, sillä fyysinen ympäristö on hyvin pieni osa todellista kokonaisuutta. Sama ongelma ilmenee myös toisinpäin kuvailemalla pelkästään multisensorisen ympäristön sisäistä vaikutusta. (Pagliano 1999, 3-4.)

Syyskuussa 2010 Hämeenlinnassa luennoimassa ollut James Cookin yliopiston professori Paul Pagliano on tutkinut multisensorisia ympäristöjä ja niiden vaikutuksia. Paglianon (1998) määritelmä multisensorisesta ympäristöstä oli pitkään seuraavanlainen (Pagliano 1999,11):

Multisensorinen ympäristö on tietoisesti valittu ympäristö, joka on tarkoitettu rentoutumiseen ja / tai aktiiviseen toimintaan, jossa stimulaatioita voidaan kontrolloida, muunnella, vahvistaa, heikentää, käyttää erikseen tai yhdistelminä, suunnitella aktiivisen tai passiivisen vuorovaikutuksen tarpeisiin ja tilapäisesti muuntaa yksilössä havaitun motivaation, kiinnostuksen, harrastuksen, rentoutuksen, terapian ja/tai oppimisen tarpeisiin. Multisensorinen ympäristö voi olla luonteeltaan fyysinen, psykologinen ja/tai sosiaalinen.

Paglianon *Multisensory Environments* luennolla (suom. Sirkkola) Hämeenlinnassa syksyllä 2010 hän kertoo pohtineensa määritelmää ja muuttaneensa sitä hiukan seuraavanlaisesti (Pagliano 2010):

Multisensorinen ympäristö on paikka sellaisille henkilöille, joilla on sensorisia rajoitteita, -erilaisuuksia, -ongelmia, -vammoja tai toimintavajeita (rappeuttavat sairaudet mukaan lukien) ja jossa multisensorinen stimulointi on tarkkaan ja eettisesti kontrolloitua, jotta niistä tulisi helpommin saavutettavia, palkitsevia ja merkityksellisiä. Vaikutukset riippuvat henkilökohtaisesta tilanteesta, mutta voivat liittyä parempaan elämänlaatuun, kehittymiseen ja oppimiseen.

Multisensorinen ympäristö on laaja käsite, jonka sisälle mahtuu alakäsitteeksi multisensorinen huone. Fowler (2008, 13) määrittää multisensorisen huoneen suunnitelluksi tilaksi, joka koostuu multisensorisista välineistä. Näitä välineitä käytetään luomaan erityinen tunnelma huoneessa, jossa aistielämykset voivat toteutua toiminnan tai kokemusten kautta. Hän myös korostaa, että huoneessa saatavien aistimusten on oltava kontrolloitavissa. Tällöin huoneen käyttö tukee erityisesti asiakaskäyttöä. (Fowler 2008, 13.) Pagliano (1999, 14) jakaa multisensoriset ympäristöt kirjallisuuden pohjalta neljään erilaiseen teemaan ja suuntaukseen. Jaottelussa näkyy hyvin multisensoristen tilojen kehittyminen.

Teema 1:

Seuraa edelleen läheisesti Snoezelenin filosofiaa, eli keskittyy vahvasti vapaa-aikaan ja rentoutukseen monivammaisten henkilöiden tukemisessa.

Teema 2:

On kehittynyt pääasiassa terapiakäyttöön ja on suunniteltu erityisesti tiettyjen sairauksien hoitoon ja kuntouttamiseen.

Teema 3.

Keskittyy pääasiassa kouluttamiseen, eli oppimisen ja kehityksen edistämiseen.

Teema 4.

Multisensorisen ympäristön hyödyntäminen on tässä teemassa monikäyttöistä. Tällä tarkoitetaan sitä, että tila muokataan sen käyttäjän tarpeisiin sopivaksi, oli se mitä tahansa edellä olevista. (Pagliano 1999, 14–27)

Tämän opinnäytetyön toiminnallinen osuus vastaa parhaiten viimeisen teeman (4.) multisensorista ympäristöä, sillä luovan toiminnan tila on monipuolisesti sekä ope-

tus- että terapiakäytössä. Luovan toiminnan tilassa oleva multisensorinen välineistö on esimerkinomainen ja suunniteltu sekä valmistettu vastaamaan kyseisen tilan käyttötarpeita.

5.4 Multisensorisia tutkimuksia

Fowlerin (2008, 14) mukaan multisensorisiin ympäristöihin ja huoneisiin liittyviä tutkimuksia ei ole vielä kovinkaan paljon, mutta siitä huolimatta ne ovat saaneet kiinnitettyä ihmisten huomion. Näiden multisensoristen ympäristöjen ja huoneiden vaikuttavuudesta on tehty tutkimuksia eri osa-alueilla. Näyttöä on tutkittu esimerkiksi multisensorisessa terapiassa (myös Snoezelen -menetelmä), erilaisten asiakasryhmien kuntoutuksessa, sekä moniaististen ympäristöjen vaikutuksesta tilassa olleisiin henkilöihin. Tutkimukset ovat herättäneet myös paljon kiistelyä (Pagliano 1999, 136). Jotta näiden tilojen vaikuttavuutta voitaisiin todentaa enemmän, tulisi tutkimuksia vielä tehdä lisää. Multisensoriseen ympäristöön liittyvissä tutkimuksissa Pagliano nostaa haasteeksi erilaiset lähestymistavat tutkimuksiin ja multisensoristen tilojen käyttämiseen. Hänen mukaansa tutkimusten tekemisessä ei ole löydetty selvää suuntaa siitä, millaiselle tutkimukselle olisi tarvetta, kuinka se tulisi toteuttaa, missä ja kenen toimesta. Pagliano (1999, 136) ja Fowler (2008, 14) nostavat molemmat kuitenkin esiin uusien multisensoristen tutkimusten tarpeellisuuden. Tämä opinnäytetyö mahdollistaa Jyväskylän ammattikorkeakoululle uusien tutkimusten tekemisen esimerkiksi terapian vaikuttavuuden parissa.

5.4.1 Multisensoriikan vaikutukset kehitysvammaisilla henkilöillä

International Journal of Nursing Studies lehden (2010) artikkelissa on tehty laaja tutkimuskatsaus multisensorisen terapian vaikuttavuudesta kehitysvammaisilla henkilöillä. Katsauksen perusteella tutkijat ovat tehneet johtopäätöksen tulosten todellisesta vaikuttavuudesta. Artikkelissa ei tehdä eroa multisensorisen terapian ja Snoe-

zelen -menetelmän välillä, sillä molemmat käyttävät moniaistisuutta kuntoutuksessa. Multisensorisella terapialla tarkoitetaan terapiaa, jossa tavoitteena on tuottaa aistiärsyksiä sille sopivassa muunneltavassa ympäristössä kehitysvammaisille henkilöille, jotka eivät välttämättä muutoin omasta aloitteestaan etsisi näitä ärsyksiä. (Chan, Thompson, Chau, Tam, Chiu & Lo 2010, 108–109.)

Chanin ja muiden artikkelissa esitellään vuonna 2006 tehty tutkimus, jonka tutkimustuloksena oli havainto asiakkaiden haasteellisen käyttäytymisen vähentyminen kuntoutuksessa käytetyn Snoezelen -menetelmän seurauksena. Kyseisessä tutkimuksessa haasteellisella käyttäytymisellä tarkoitetaan itkuisuutta, kiukuttelua ja puremista. Tutkittaessa asiakkaiden päivittäistä käyttäytymistä huomattiin, että heidän haasteellinen käyttäytymisensä oli vähäisempää Snoezelen -menetelmän käyttöä seuranneina päivinä. Tämä tutkimus keskittyi Snoezelenin lyhytaikaisen vaikutuksen tutkimiseen. (Chan ym. 2010, 119.)

Kyseisessä artikkelissa esiteltiin vuonna 2003 tehty tutkimus Snoezelenin vaikutuksesta aggressiiviseen käyttäytymiseen. Tässä tutkimuksessa Snoezelen -menetelmää käytettiin yhden tunnin verran päivässä neljän viikon ajan henkilöille, joilla oli aggressiivista käyttäytymistä taustallaan. Tuloksena oli, että noin 21 % henkilöistä aggressiivinen ja itsetuhoinen käyttäytyminen olivat selkeästi lieventyneet verrattuna Snoezelen -menetelmän ulkopuolella olleisiin. (Chan ym. 2010, 119.)

Tutkimuskatsauksessa todettiin tutkimustulosten tukevan multisensorisen terapian lyhytaikaista vaikutusta terapiaan osallistuneiden kommunikoinnissa ja sosiaalisissa taidoissa. Useiden tutkimusten pohjalta multisensorisella terapialla voidaan katsoa olevan myös positiivinen vaikutus rentoutumiseen. (Chan ym. 2010, 120.) Tämä on merkittävää, sillä Chanin ja muiden mukaan kirjallisuudesta löytyy yhä kasvava määrä tietoa rentoutumisen terapeuttisesta hyödyistä esimerkiksi kehitysvammaisen henkilön haastavaan käytökseen (Chan ym. 2010, 109).

Samassa artikkelissa esiteltiin tutkimus, jossa oli tutkittu multisensorisen terapian vaikuttavuutta itseluottamukseen. Tulosten mukaan osallistujilla oli havaittavissa jonkin verran positiivisia muutoksia terapian tuloksena. Eräissä toisessa tutkimuksessa tulokset taas osoittivat kohonnutta oppimismotivaatiota multisensorisen terapian jälkeen. Vaikuttavuutta havaittiin tutkimuksen mukaan noin 30 % tutkimukseen osallistuneella henkilöllä. Tämän lisäksi sekä positiivisia, että negatiivisia tuloksia oli saatu multisensorisen terapian vaikuttavuudesta keskittymiskykyyn ja osallistumiseen. (Chan ym. 2010, 120–121.) Kyseiset tutkimukset osoittavat multisensorisen välineistön käyttö mahdollisuuksien monipuolisuuden. Tämä tukee myös luovan toiminnan tilan välineistön suunnittelu- ja käyttötarkoituksia niin opiskelijoille kuin terapia-asiakkaillekin.

Israelissa tehtiin tutkimus vuosien 2000–2002 välisenä aikana, jossa tutkittiin Snoezelen -menetelmän vaikuttavuutta kehitysvammaisen lapsen terapiassa. Tutkimuksessa erikoisuutena oli se, että Snoezelen -huoneeseen otettiin mukaan asiakkaan lisäksi hänen koko perheensä. Tutkimuksessa istunnot jakautuivat kullakin kerralla kahteen osaan. Ensimmäinen osa oli vapaampaa, jossa lapsi sai leikkiä vapaasti sisarustensa kanssa toimintaterapeutin valvoessa tilannetta ja sosiaalityöntekijän jutellessa vanhempien kanssa kyseisessä tilanteessa heräävistä kysymyksistä. Toisessa osiossa tunnelma rauhoittui ja koko perhe rauhoittui hieromaan asiakkaana olevaa lasta. Tilanteista kerättiin paljon erilaista tutkimustietoa. Yksi osa-alue oli vanhempien ilmaisema tyytyväisyys yhdessä koettuihin hetkiin. He myös kertoivat vaikutuksen siirtyvän kotiin sekä asiakkaan, että hänen sisarustensa mukana. Snoezelen -istunnot lisäsivät perheen sisäistä vuorovaikutusta, varsinkin erityishaasteita omaavaa lastaan kohtaan, sekä mahdollistivat lapselle enemmän fyysistä läheisyyttä perheensä kesken. Joidenkin perheiden ja perheenjäsenten kokemuksena oli myös, että he saivat lapseensa aivan uudenlaisen yhteyden sekä väylän toimia ja kommunikoida. (Nasser, K., Cahana, C., Kandel, I., Kessel, S., Merrick, J., Hakadosh, L. 2004, 501–504.)

5.4.2 Multisensoriikan vaikutukset muistisairailta henkilöillä

Multisensoriset ympäristöt on vähitellen hyväksytty vaihtoehdoksi perinteisten hoitomuotojen rinnalle pitkäaikaishoidossa olevilla vanhuksilla (Riley-Doucet 2009, 42). Journal of Gerontological Nursing lehdessä esiteltiin Riley-Doucetin tekemä kvalitatiivinen tutkimus, jossa oli tutkittu multisensorisen ympäristön vaikutusta kotona asuvilla muistisairailta henkilöillä. Tutkimus toteutettiin muistisairaahan henkilön hoitajan kanssa yhteistyössä. Asiakas ja hänen hoitajansa tulivat yhdessä multisensoriseen tilaan, jossa oli yhteistoimintaa, mutta hoitajan oli mahdollista vain havainnoida vanhusta ajoittain. Tutkimustulokset olivat pääosin positiivisia, mutta myös muutamia negatiivisia tekijöitä nousi esille. Negatiivisena vaikutuksena oli se, että muutammat henkilöt kokivat jotkut tilassa olevat multisensoriset välineet epämiellyttäväiksi. Positiivisina vaikutuksina oli hyvinvoinnin tunne sekä ahdistumisen ja levottomuuden väheneminen muistisairaalla. Muistisairaahan hoitajat kokivat saavansa paremmin yhteyden hoidettavaansa. Positiivisena tutkimustuloksena oli myös ihmissuhteiden paraneminen. (Riley-Doucet 2009, 47–50.)

6 OPPIMINEN

Luovan toiminnan tilassa terapialla kuntoutettavien asiakkaiden tarpeiden huomioiden lisäksi tämän opinnäytetyön tavoite oli mahdollistaa hyvinvointialan opiskelijoille virikkeellinen ja havainnollistava oppimisympäristö, joka tarjoaa käytännölläheisen näkemyksen aistivälineistön kuntoutuskäyttöön. Jälkimmäinen tavoite saa tukea Jyväskylän ammattikorkeakoulun pedagogisilta periaatteilta (2010b, 5). Näiden mukaan ammattikorkeakoulun tehtävä on antaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin sekä tukea yksilön ammatillista kasvua. Asiantuntijatieto muodostuu muun muassa käytännöllisestä eli kokemuksellisesta tiedosta. Tämä kokemuksellinen tieto, johon sisältyvät myös toiminnalliset taidot, hankitaan toiminnan ja käytännön harjoittelun avulla. Tätä pedagogista kehittämistä varten maini-

taan erityisen tärkeäksi luoda sellaisia oppimisympäristöjä sekä opetuksellisia ratkaisuja, jotka voivat tarjota mielekkäitä ja oppimisen kannalta merkityksellisiä kokemuksia opiskelijoille. (Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2010b, 5-7). Tätä periaatetta tukee luovan toiminnan moniaistinen tila opetuskäytössä. Se tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuden päästä tutustumaan käytännössä multisensorisen välineistön hyödyntämiseen. Näitä oppeja opiskelijat voivat työelämässään hyödyntää. Lisäksi Jyväskylän ammattikorkeakoulun strategian visiona (2010c, 5) mainitaan, että kyseisellä oppilaitoksella tulee olla vahvaa näyttöä muun muassa kansainvälisyydestä sekä kehittämis- ja innovaatiotyöstä. Luovan toiminnan tilassa käytettyjä Snoezelen -periaatteita noudattavat aistihuoneet ovatkin kansainvälisesti hyvin suosittuja muun muassa kuntoutuksen kentällä.

Kielhofnerin (2008, 97) mukaan ympäristö vaikuttaa erottamattomasti siihen, mitä ihmiset tekevät ja kuinka he toimivat. Toimintaympäristöön sisältyvät tilat ja välineet muokkaavat yksilön toimintaa (Mts. 25). Virikkeellisen oppimis- ja toimintaympäristön kehittäminen opinnäytetyönä saa tukea näin myös laajemmasta toiminnallisesta perspektiivistä. Kielhofner mainitsee teoksessaan, että ympäristö tarjoaa resursseja, jotka ohjaavat toimintaa. Tällaisia resursseja voivat olla muun muassa erilaiset välineet, ohjeistukset sekä neuvominen. (Kielhofner 2008, 87.) Luovan toiminnan tilan tarjoamassa moniaistisessa toimintaympäristössä kyseisiä resursseja on tarjolla runsaasti. Luovan toiminnan tilaa käyttävien opettajien ja asiakasryhmien ohjaajien tulisi perehtyä aistivälineistöön ja niiden käyttöön jo etukäteen, jotta heiltä löytyisi tarvittavat resurssit opastaa opiskelijoita ja asiakkaita tarkoituksenmukaiseen toimintaan. Näin luovan toiminnan tila multisensorisena toimintaympäristönä tukee ja ohjaa tavoitteellisen toiminnan toteutumista.

Oppiminen jaotellaan erilaisiin kategorioihin. Laineen, Ruishalmeen, Salervon, Sivenin & Välimäen (2009, 10–13) tekemän erottelun mukaan oppiminen voidaan jakaa muun muassa välineelliseen ehdollistumiseen, tietoiseen oppimiseen, mallioppimiseen eli sosiaaliseen oppimiseen, sekä yrityksen ja erehdyksen kautta tapahtuvaan

oppimiseen (Laine ym. 2009, 10–13). Luovan toiminnan tilan käyttäjät huomioon ottaen tietoinen oppiminen on opinnäytetyön kannalta tarkoituksenmukaisin. Laine ja muut (2009, 10–13) jatkavat jaotteluun mainitsemalla joitain tietoisien oppimisen osatekijöitä, joihin lukeutuvat muun muassa kognitiivinen oppimiskäsitys ja kokemuksellinen oppiminen.

Laineen ym. (2009, 13–16) mukaan kognitiivinen oppimiskäsitys määrittelee oppimisen tietoisesti tavoitteelliseksi ja oppijan aktiiviseksi tiedon käsittelijäksi. Oppija nähdään olevan itse vastuussa oppimisestaan, jonka tavoitteena on siirtää opittua teoriaa käytäntöön. Oppiminen voi olla pitkään jatkuva prosessi, jossa ympäristöstä saatavaa tietoa havainnoidaan, käsitellään ja talletetaan muistiin tulevaa mahdollista käyttöä varten. Vaikka oppiminen saattaa olla tavoitteellista, ei se aina välttämättä ole tiedostettua. (Laine ym. 2009, 13–16).

6.1 Moninaiset mahdollisuudet oppimisen tueksi

Luovan toiminnan tila suunniteltiin ja varusteltiin vastaamaan monipuolisiin käyttötarpeisiin. Täten myös tilassa käytettävällä multisensorisella välineistöllä on useita eri käyttötarkoituksia. Hyvinvointiyksikön opiskelijoille multisensorinen tila ja välineistö toimivat sekä virikkeinä oppimiseen että opetuksen havainnollistavana materiaalina, joiden avulla opiskelija saa opetettavasta aiheesta omakohtaisen kokemuksen myös käytännön tasolla. Asiakasryhmille kyseinen tila ja välineistö voivat toimia esimerkiksi välineinä tavoitteeseen pyrkiessä, kuten rauhoittumiseen, todelliseen tehtävään orientoitumiseen tai motivaation lisäämiseen.

Luovan toiminnan tilan multisensorinen välineistö palvelee enimmäkseen välineellisenä, jolloin ensisijainen oppimisen muoto on kognitiivista oppimista. Esimerkiksi rentoutumisen vaikeudet tai oman kehon hahmottamisen haasteet voidaan pyrkiä kuntouttamaan luovan toiminnan tilaan valmistetun ja hankitun välineistön avulla.

Kielhofner (2008, 128) kuvailee kehityksen olevan jatkuva muutoksen prosessi. Jotta yksilö pystyy kehittymään, tarvitaan ulkopuolelta tulevia muutoksia esimerkiksi toimintaympäristöön. Ympäristö voi olla tarvittavan vaihtelun lähde, joka jouduttaa muutosprosessia. Kohteena olevan toiminnon toistot auttavat sopeutumaan ympäristön asettamiin haasteisiin, ja oppimista tapahtuu. (Kielhofner 2008, 128–129.) Näin aistihuone voi tarjota kuntoutujille myös suoranaista oppimista ehdollistumisen kautta.

Multisensorista välineistöä tai yksittäistä aistivälinettä voidaan hyödyntää hyvin monimuotoisesti. Ensisijaiset käyttömahdollisuudet voidaan jaotella seuraavasti: välitön vaikutus vastaa suoraan toiminnan tavoitteeseen ja välillinen vaikutus tukee varsinaiseen toiminnan tavoitteeseen pääsyä. Seuraava esimerkki havainnollistaa painopeiton käyttöä erilaisiin tavoitteisiin tähtäävissä toiminnoissa.

KUVIO 1. Multisensorisen välineistön hyödyntäminen oppimisessa, esim. uusia taitoja opeteltaessa

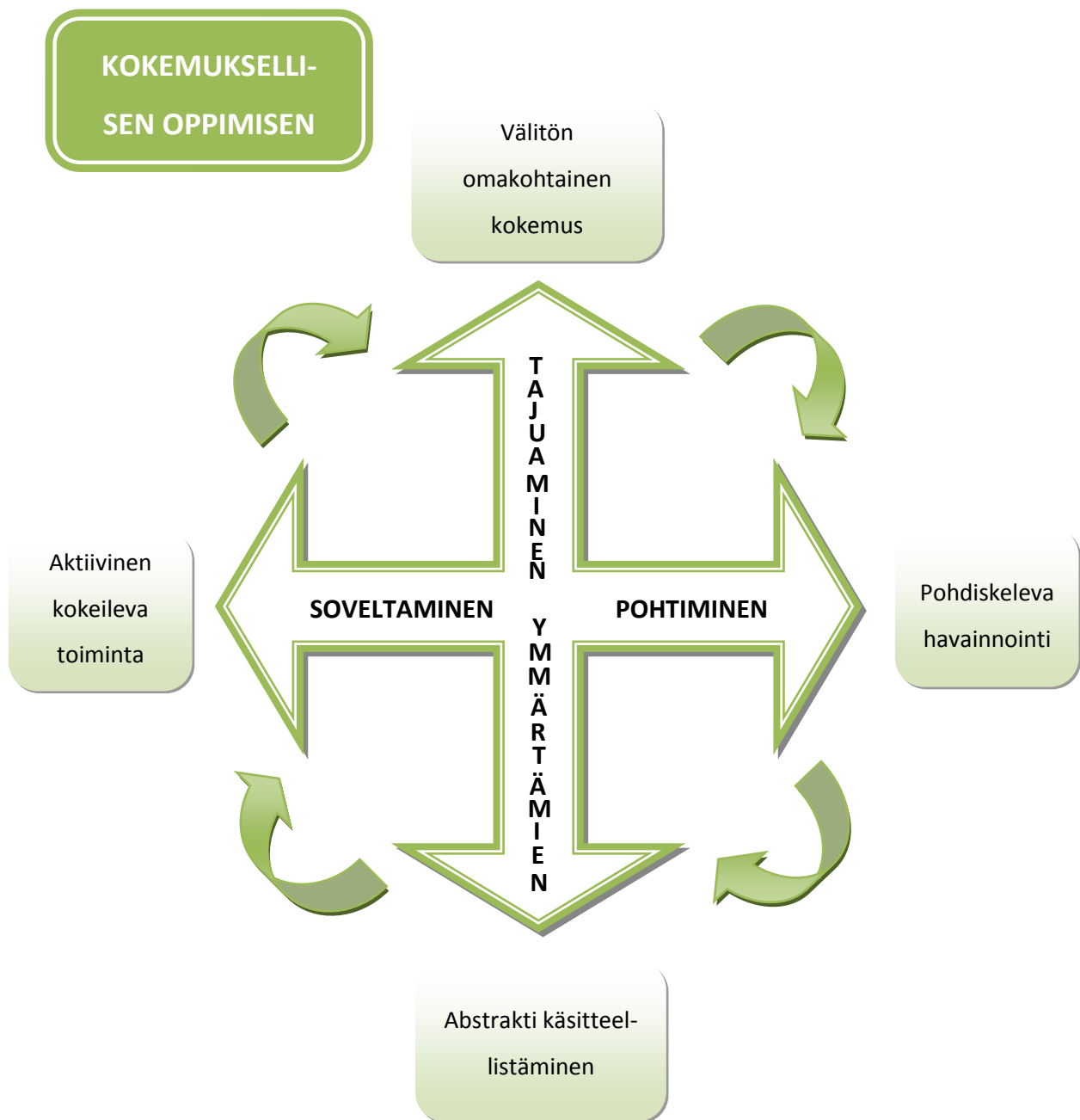
Oman kehon hahmottamista vahvistaessa painopeittoa voidaan käyttää välineenä, jolloin se on välittömässä yhteydessä itse tavoitteeseen. Välillisesti käytettäessä painopeittoa voidaan hyödyntää silmä-käsi yhteistyötä harjaannuttaessa esim. rauhoittavana välineenä ADHD -asiakkaan jalkojen päällä. Tällöin painopeitto toimii ikään

kuin välillisesti mahdollistaen varsinaisen tavoitteellisen toiminnan. Toki erilaisilla multisensorisilla välineillä voi olla myös muita käyttötarkoituksia. Esimerkiksi pimeässä hohtavan fosforipallon mielenkiintoiset ominaisuudet motivoivat asiakasta mahdollistaen näin välillisesti varsinaisen tavoitteellisen toiminnan, joka voi olla vaikka käden liikeratojen harjoittamista.

6.2 Kokemuksellinen ja multisensorinen oppiminen

Erilaiset aistikokemukset synnyttävät meille usein selkeitäkin mielikuvia. Mielikuvat kertovat meille sen, mitä emme sillä hetkellä pysty kokemaan. Nuuhkiessa kardemummaa hajuärsyke saattaa laukaista mielikuvan joulusta, mikä voi olla täynnä muistoja aikojenkin takaa. Mielikuvat täydentävät meille myös piiloon jääneitä tapahtumia, jota emme kykene todellisuudessa havaitsemaan. Kuullessamme loiton-tuvien askeleiden, ulko-oven avaamisen ja sulkemisen -auditiivisen sarjan, mielikuvien tuottamat tapahtumasarjat voivat selittää meille henkilön lähteneen ulos asunnosta.

Kupiaksen (2001, 16) mukaan kokemuksellinen oppiminen on syklinen prosessi. Kupiaksen (2001, 17) mukaan Kokemuksellisen oppimisen syklissä (Kolb 1984) havainnollistuu juuri tämän syklisen prosessin eri vaiheita:

KUVIO 2. Kupiaksen (2001, 17) mukaan Kokemuksellisen oppimisen sykli (Kolb 1984)

Kokemuksellisella oppimisella tarkoitetaan oppimista, joka tapahtuu yksilön vuorovaikutuksesta ympäristönsä kanssa. Luovan toiminnan tila toimii tällaista vuorovaikutusta tukevana oppimisympäristönä. Kokemuksellisen oppimisnäkökuvan mu-

kaan oppiminen on kokemusmaailman laajentumista sekä uudelleenmuokkautumista (Kupias 2001, 16). Kokemuksellisen oppimisen prosessimalli soveltuu hyvin sellaisen oppimisen ja opetuksen tueksi, joissa oppiminen tapahtuu tekemisen kautta. Lähtökohtaisesti kokemuksellisen oppimisen on katsottu rajoittuvan pelkästään erilaisiin aistikokemuksiin. Mulligan (1992, 31–36) kuitenkin laajentaa tätä käsitettä ja otellessaan kokemuksellisen oppimisen seitsemään kategoriaan:

- Päättely
- Tunteminen eli emootiot
- Aistiminen
- Intuitio
- Muistaminen
- Mielikuvien käyttö
- Tahtominen.

Täten on huomioitava, että kokemuksellista oppimista voidaan saada aikaan stimuloimalla aistien lisäksi edellä mainittuja muita tekijöitä. Tämä korostaa oppijan aktiivista roolia ympäristönsä havainnoitsijana. Tärkeää on myös tiedostaa aistimateriaaleja sekä muita luovan toiminnan tilan välineistöä käytettäessä, että aistihavainnoista syntyy merkityksellisiä kokemuksia muidenkin Mulliganin (1992, 37–50) mainitsemien aspektien vuorovaikutuksessa. Tämän ymmärrettäessä aistimateriaalien käyttömahdollisuudet muun muassa opetus- sekä terapiavälineinä moninaistuvat.

Optimaalisen oppimiskokemuksen aikaansaamiseksi Laine (2009, 15) esittelee kokemuksellisen oppimisen vaativan oppijalta:

- Avoimuutta ja halua sitoutua uusiin kokemuksiin
- Taitoa havainnoida, pohtia ja tarkastella kokemuksia eri näkökulmista
- Kykyä analysoida ja käsitteellistää kokemuksia ja luoda ideoita
- Päätöksenteko- ja ongelmanratkaisutaitoja, joiden avulla uudet ideat sovelletaan käytäntöön. (Laine 2009, 15).

Kokemuksellisen oppimisen perustana vaikuttaa ensisijassa käytännön kokemus. Oppiminen jää pintapuoliseksi ja teoreettiseksi ilman käytännön merkitystä, jollei oppijalle pystytä tarjoamaan tällaisia kokemuksia. Kokemuksellisen oppimisen malli painottaa teorian liittämistä käytännön kokemuksen kartuttamiseen, mikä auttaa tiedon jäsentämisessä. (Laine 2009, 15).

Multisensorisessa opetuksessa opettaja aktivoi oppilaita eri aistien avulla. Opettaja yhdistää taktiilisia, visuaalisia, olfaktorisia sekä auditiivisiä ärsykeitä oppijan toimintaan, jota ohjaavat oppimistavoitteet, vahvistaen näin oppimista (Baines 2008, 10). Tällöin oppijalle tarjotaan merkityksellisiä aistikokemuksia, jotka vahvistavat opetettavaa asiaa. Käytännön tasolla kokemuksellinen ja multisensorinen oppiminen sivuavat toisiaan usealta osalta. Erytistarpeita omaaville oppijoille multisensorinen opetus on hyödyllinen opetuksen työkalu. Oikealla herkkyydellä hyödynnetty multisensorinen opetus voi laajentaa, tasapainottaa sekä tarkoituksenmukaistaa opintosuunnitelmaa vastaamaan paremmin yksittäisen oppijan tarpeisiin huomioiden hänen ikänsä sekä oppimistasonsa. (Pagliano 1999, 98.)

Luovan toiminnan tilassa multisensorisen opetuksen periaatteet ovat suoraan sovellettavissa myös asiakaskäyttöön, jolloin moniaistillista syötettä voidaan käyttää yksilön taitojen oppimisen apuvälineinä. Esimerkiksi aistivälineissä oleva nystyräpintainen geelitäytteinen krokotiili tarjoaa tuntoaistimuksia, joita voi hyödyntää käden eri otteita harjoiteltaessa. Paglianon (1999, 99) mukaan multisensorinen opetus mahdollistaa moniammatillisen yhteistyön ongelmien ratkomiseksi, näin kehittäen oppimisympäristön, jossa ärsykeitä pystytään hallitsemaan, vahvistamaan, vähentämään, eristämään sekä yhdistelemään aktiivista tai passiivista vuorovaikutusta varten. Tällaisen suunnittelutyön tavoitteena on löytää ärsykeitä, jotka vastaavat yksilön motivaation ja mielenkiinnon kohteita sekä terapeuttisia ja opetuksellisia tarpeita. Oppimisympäristön tulisi näin ottaa huomioon kunkin henkilön yksilölliset

erityistarpeet ja mahdollistaa oppimisprosessin optimaalinen eteneminen. (Pagliano 1999, 99.)

6.3 Tilan käyttäjälähtöinen opetus

Koska luovan toiminnan tila on monipuolisesti kaikkien Jyväskylän ammattikorkeakoulun opiskelijoiden käytössä, tuli sen suunnittelussa huomioida mahdollisimman laajalti opiskelijoiden erilaiset tarpeet. Oppijat jäsentävät ja muistavat tarjolla olevaa tietoa eri tavoin. Tämä asettaa haasteita myös opetuksessa tarjottavalle informaatiolle. Oppimista tutkittaessa on pystytty erittelemään useampia oppimistyyliä. Oppimistyyliin vaikuttavat muun muassa niin yksilölliset ominaisuudet ja persoonallisuuden piirteet kuin opeteltava asia. Oppimistyyli vaikuttaa myös omakohtaiseen oppimiskokemukseen. Erilaiset oppijat ottavat tietoa vastaan eri aistikanavia hyödyntäen. Esimerkiksi Laine ja muut (2009, 19–22) jaottelevat erilaisiksi oppimistyyliksi muun muassa visuaalisen, audiitiivisen, taktiilisen sekä kinesteettisen oppimistyylin. Kyseinen aistihuone pyrkii aktivoimaan erilaisia oppijoita tarjoamalla mahdollisimman laajan kirjon erilaisia aistivirikkeitä.

Oma oppimistyyli on hyödyllistä tiedostaa, jotta oppiminen voisi olla mahdollisimman optimaalista ja mielekästä. Toimintaterapiassa asiakastyötä tehdessä olisi tärkeää tiedostaa myös asiakkaiden oppimistyyli. Terapeutin tiedostaessa kunkin asiakkaan luontainen tapa käsitellä ja vastaanottaa tietoa, mahdollistuu terapian tavoitteisiin pyrkiminen näiden mukaan. Sen lisäksi, että asiakkaiden oppimistyylien huomioiminen edesauttaisi toimintaterapian tavoitteiden saavuttamista, tekisi terapiasta asiakkaille mielekkäämpää.

Kun oppijana on aikuinen, on hänellä takanaan jo elämäkokemusta sekä yleensä tietty käsitys siitä, mitä oppiminen on. Haasteeksi aikuisopiskelijalle voikin syntyä ai-

emmista opiskelutavoista luopuminen, uudenlaisen opiskelutavan vastaanottamiseksi (Laine ym. 2009, 16).

7 TOIMINNALLISEN PROSESSIN KUVAUS

7.1 Luovan toiminnan tilan esittely

Luovan toiminnan tila (luokka AP06) on ikkunaton tila, joka sijaitsee rakennuksen pohjakerroksessa. Kyseinen tila on tavanomaista huonekorkeutta matalampi ja pinta-alaltaan 140,7 m². Sen yhteydessä on 29,3 m² varasto, jossa säilytetään tilassa käytettäviä välineitä, myös osaa aistivälineistä. Tilan toiselle pitkälle seinälle on sijoitettu kaappeja, joissa loput aistivälineistä säilytetään. Toiselle pitkälle seinälle on asennettu seinän korkuiset peilit, joskin samalla seinällä olevat muutamat lämpöpatterit vievät niiltä jonkin verran tilaa lattiatasosta nähden.

Keskellä tilaa sijaitsee neljä kantavaa pylvästä, sekä katossa läpi tilan kulkevat kattopalkit, jotka vaikuttivat oleellisesti aistitilan suunnitteluun ja toteutukseen. Katossa oleviin palkkeihin on kiinnitetty verhoiskoja, joiden avulla huoneen saa jaettua osiin verhoilla. Myös tilassa olevat valaisimet on asennettu siten, että niitä varten on useampi katkaisija, jolloin on mahdollista säädellä mitkä valoista ovat päällä. Tämä osaltaan auttaa tilan jakamisessa, koska osan tilasta voi jättää valaisematta. Koko tilan saa helposti pimeäksi, koska tila on ikkunaton.

Katossa on kuusi koukkua, joihin voi kiinnittää esimerkiksi peilipallon, kuivasuihkun tai muita kevyehköjä välineitä. Koska koukkujen kiinnitysmekanismi ei kestä suurta painoa, katosta roikkuvia keinoja tilassa ei voi käyttää. Lattia on pinnoitettu liikkumiseen soveltuvalla joustavalla materiaalilla.

7.2 Taustatiedon kartoittaminen

Keväällä 2010 Jyväskylän ammattikorkeakoulun Hyvinvointiyksikön toimintaterapian lehtori antoi aihe-ehdotuksen opinnäytetyöstä. Ehdotuksena oli multisensorisen tilan mahdollistamisen korkeakoulun luovan toiminnan tilaan. Opinnäytetyön aihe-ehdotus hyväksyttiin toukokuussa 2010.

Opinnäytetyön tekeminen aloitettiin etsimällä ja kartoittamalla teoretietoa eri lähteistä sekä tutustumalla erilaisiin aistihuoneisiin. Ensimmäisenä vierailukohteena oli kesäkuussa 2010 Jyväskylän näkövammaisten koulun aistihuone. Kyseinen aistihuone antoi ideoita kuulo- ja tuntoaistivälineistöä varten. Erityisesti lattialla oleva tuntopolku ja ukkosen ääni-laite herättivät innostusta tämän opinnäytetyön tekijöissä. Samana päivänä tutustuttiin myös toiseen kohteeseen, Palvelukoti Metsolan aistihuoneeseen. Tässä tilassa mielenkiintoisimpina aistivälineinä koettiin valo- ja kuivasuihku sekä musta- eli UV-valo.

KUVIOT 3. ja 4. Jyväskylän näkövammaisten koulun aistihuoneen välineitä. Vasemmalla tuntopolku ja oikealla ukkosen ääni-laite.

KUVIO 5. Palvelukeskus Metsolan aistihuoneen kuivasuihku

Syksyllä 2010 osallistuttiin Hämeen ammattikorkeakoulussa (HAMK) Hämeenlinnassa pidettyyn Sovellutuksia multisensoriseen työhön – seminaariin. Paikalla oli luennoimassa australialainen apulaisprofessori Paul Pagliano James Cookin yliopistosta sekä HAMK:n Hyvinvoinnin koulutus – ja tutkimuskeskuksen yliopettaja Marja Sirkola. Seminaaripäivään sisältyi myös vierailukäynnit muutamiin työelämässä käytössä oleviin multisensorisiin tiloihin.

KUVIO 6. Tuoksupurkkeja, Hämeenlinnan seminaarin vierailukohde

KUVIOT 7. ja 8. Aistipuutarha ja valkeahuone, Hämeenlinnan vierailukohde.

Lokakuussa 2010 mahdollistui vierailu FDUV:n (Förbundet De Utvecklingsstördas Värk) Sensoteekkiin Helsinkiin. Vierailu sisälsi tutustumisen mm. monitoimitilaan, valkeaan huoneeseen, mustaan huoneeseen, Sensoteekin toimintaan ja asiakaskuntaan, sekä erilaisiin aistimateriaaleihin, aiheeseen liittyviin kirjoihin ja välineiden tarjontaan. Vierailu antoi ideoita itse valmistettaviin aistivälineisiin ja tiedon etsintään. Sensoteekin vierailulla tutustuttiin ensimmäistä kertaa MusiCuren materiaaleihin. MusiCuren musiikki on sävelletty erityisesti rentoutumiseen ja mielikuvituksen aktivoimiseen ja niiden vaikutus on näyttöön perustuvaa.

KUVIOT 9. ja 10. UV-valossa loistava hämähäkinseitti ja valokuitusuihku, Sensoteek.

7.3 Multisensorisen välineistön suunnittelu

Syksyllä 2010 saatiin tilan pohjapiirustukset, joista näkyi sen hetkiset av-, sähkö- ja sisustussuunnitelmat merkintöineen. Pohjapiirustuksen suunnitelmien ja opinnäytetyön tilaajan toimesta tehtiin muutosehdotuksia näillä kaikilla osa-alueilla. Yhteistyötä tehtiin tilan käyttäjien, yhteistyökumppaneiden ja laajasti eri osa-alueiden ammattilaisten ja suunnittelijoiden kanssa. Tarkoituksena oli kartoittaa käyttäjien odotuksia multisensorisen tilan käytöstä ja saada tilan käyttömahdollisuudet kohtamaan näitä toiveita. Yhteydenpito tapahtui sähköpostin, tapaamisten ja puheluiden välityksellä. Muutosehdotuksia tehtiin pistokkeiden, valokatkaisijoiden ja tilan av-laitteiden, kuten tulevan projektorin sijainteihin. Muutosehdotuksissa huomioitiin niiden käytön mahdollisuudet sekä helppous.

Loppusyksystä saatiin opinnäytetyön tilaajien toimesta toimeksianto tehdä projektoriehdotus luovan toiminnan tilaan tulevasta projektorista. Erilaisiin vaihtoehtoihin ja tuotteisiin tutustumisen jälkeen päädyttiin ehdottamaan aistivälineitä valmistavan ROMPA:n valikoimista Snoezelen- projektorista. Kyseisen ehdotuksen hyväksyneeltä kuntoutus- ja sosiaalian koulutuspäälliköltä saatiin samalla myös varmistus luovan toiminnan tilan aistivälineisiin varatusta budjetista.

Sisustussuunnitelmien, tilan käyttäjien toiveiden ja multisensorisen teorian pohjalta opinnäytetyön tekijöille syntyi ajatus mahdollistaa luovan toiminnan tilaan eräänlainen valkoinen huone. Tilassa olevien kantavien pylväiden avulla niiden keskelle voitiin jakaa muusta huoneesta erillinen tila, esimerkiksi valkoinen huone. Jo tässä vaiheessa tieto tilaan tulevasta valkeasta huoneesta lähti tilan suunnittelusta vastaavan henkilön kautta eteenpäin sisustussuunnittelijalle saakka.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun Hyvinvointiyksikön jo olemassa olevaa välineistöä käytiin läpi ja kartoitettiin välineiden kuntoa. Kartoituksessa todettiin osan välineistöä olevan niin huonossa kunnossa, että niitä ei voitu luovan toiminnan tilaan siir-

tää. JAMK:n palvelutoiminnan toimintaterapeutin kanssa käytiin keskusteluja palvelutoiminnan asiakasryhmistä ja heidän tarpeistaan aistivälineiden suhteen. Aistivälineistön valmistuksessa käytettävien materiaalien hankinta aloitettiin hyvissä ajoin kierrätysteemalla. Materiaaleja kartoitettiin esimerkiksi ammattikorkeakoulun muutossa poistettavista materiaaleista. Loppuvuodesta 2010 multisensorisen tilan käytöstä tuli tarkempaa tietoa, että tuleva käyttötarkoitus painottui enemmän opetuskäyttöön. Tämä tieto vaikutti multisensorisen välineistön suunnitteluun ja valintaan.

Aistivälineisiin haettiin ideoita myös Suomen käsityömuseon multisensorisesta näyttelystä "Käsityössä elämän tuntu". Näyttelytilassa oli erilaisin käsityömateriaalein vuorattu pylväs, joka herätti tämän opinnäytetyön tekijöissä innostusta. Luovan toiminnan tilan keskellä oleviin pylväisiin ajateltiin tehdä kierrätysmateriaaleista vastaavanlaisella idealla tuntopylväät. Aikataulumuutosten vuoksi idea jouduttiin rajaamaan vuodenaikalaatikoihin, joihin hyödynnettiin pylväisiin tarkoitettuja materiaaleja.

Luovan toiminnan tilaan päästiin vierailemaan ensimmäistä kertaa alkuvuodesta 2011. Vierailun aikana saatiin kokonaiskuva tilan fyysisistä ominaisuuksista, jotka loivat haasteita ja mahdollisuuksia opinnäytetyön toiminnalliseen osuuteen. Näihin aikoihin kuntoutus- ja sosiaalialan koulutuspäällikkö pyysi alustavan listan tulevista hankinnoista. Hankintalistaa varten kartoitettiin laajasti maahantuojien ja välineiden valmistajien tarjontaa sekä hintoja. Heihin oltiin yhteydessä tarjousten, tilausaikataulujen ja tuotteiden saatavuuden tiimoilta.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun Hyvinvointiyksikkö teki yhteistyötä Jyväskylän taidemuseon kanssa. Suunnitelmissa oli vuokrata tauluja uusiin tiloihin ja ehdotettiin, että luovan toiminnan tilaan voisi tulla omansa. Opinnäytetyön tekijät kartoittivat tilannetta ja kävivät tapaamassa Jyväskylän taidemuseon amanuenssia. Luovan toiminnan tilaan sopivia taideteoksia kartoitettiin, mutta tilassa tapahtuva toiminta vaikutti päätökseen luopua taideteoksen hankinnasta.

7.4 Multisensorisen välineistön toteutusvaihe

Aistivälineiden lopullinen hankinta ja tilaukset tehtiin kevään ja syksyn 2011 välisenä aikana. Suuri osa aistivälineistä ja niihin tarvittavista materiaaleista noudettiin Jyväskylän lähiseudun kaupoista. Osa tuotteista tilattiin kauempaa Jyväskylän ammattikorkeakoulun antamien ohjeiden mukaisesti. Välineet valittiin opinnäytetyön tilaajien toivomuksien, opinnäytetyön tekijöiden tiedonhankinnan ja toimintaterapian näkökulman pohjalta. Suuri vaikuttava tekijä välineiden valintaan oli se, että tekijät halusivat mahdollistaa käyttäjäkunnalle monipuolisia aistikokemuksia ja elämyksiä. Tilaan haluttiin hankkia mahdollisimman monipuolinen multisensorinen välineistö. Tilauksissa ja välineiden lähetyksissä ilmeni monia muuttuvia seikkoja, kuten välineiden saanti, tilaus-, maksu-, ja toimitustavat sekä toimitusaika.

Multisensorisen tilan itse valmistettavien välineiden teko alkoi kevään ja kesän 2011 aikana. Suurin osa käytännön työstä tapahtui kuitenkin elokuussa, jolloin luovan toiminnan tilaan pääsy mahdollistui. Tilaan tehtiin ja muokattiin seuraavia aistivälineitä: painopeittoja, motoriikkamato, istuintyyyny, neljä vuodenaika- laatikot, erivärisiä kankaita, kulkushansikkaat, kuivasuihku, kolme erilaista aistimobilea, UV-valossa hohtava hämähäkinseitti sekä erilaisia tantomateriaaleja, kuten maaliteloja. Mustasta kankaasta ommeltiin pimentävät verhot, jotta osa tilasta voitaisiin pimentää. Suunniteltua valkoista huonetta rajaamaan oli tarkoitus tulla valkoiset verhot. Opinnäytetyön tekijöistä riippumattomista syistä tilalle oli valmistumassa siniset verhot. Muuttuneen tilanteen vuoksi hankittiin vaaleaa kangasta mahdollistamaan valkoinen huone ja sinne tulleen Snoezelen –projektorin tuottamien kuvien heijastaminen.

Budjettia seurattiin koko projektin ajan, mutta budjetti ylittyi huomiotta jääneiden seikkojen vuoksi. Kyseinen asia ei vaikuttanut lopputulokseen, sillä hankinnat tukivat tilan muuta käyttöä, ja summa otettiin erästä toisesta luovan toiminnan tilaan tarkoitettusta budjetista. Syksyllä 2011 kirjoitettiin käytännön työn lisäksi erillinen opasvihko (kts. Liite 1) helpottamaan multisensorisen ympäristön aistivälineiden käyttöä.

Opasvihkosta löytyy kuvat välineistä, ohjeistukset niiden huoltamisesta sekä esimerkkejä käytön mahdollisuuksista. Opasvihkon tekeminen oli iso osa opinnäytetyöprosessia, sillä välineistö on laaja kokonaisuus ja sisältää paljon erilaisia huomioon otettavia asioita. Käytön mahdollisuuksista opasvihko antaa kuitenkin vain esimerkkejä, sillä multisensorisen tilan mahdollisuudet ovat rajattomat ja sen käyttöön vaikuttaa aina yksilölliset tekijät, kuten asiakaskunta.

Multisensorisen välineistön valmistamisen aikataulu oli varsin tiukka, koska tilaan pääsy viivästyi. Lisäksi välineiden valmistamiseen käytetty aika tiukentui tilan ollessa opetuskäytössä. Välineiden valmistaminen ja kiinnittäminen, sekä tilan valmistelu käyttöä varten onnistui lopullisen aikataulun puitteissa. Opinnäytetyön tekijöiden apuna välineiden kiinnityksessä toimi Jyväskylän ammattikorkeakoulun vahtimestarit, jotka ottivat kiinnityksissä huomioon opinnäytetyön tekijöiden, tilan käyttäjien sekä aistivälineiden ominaisuuksien vaatimukset. Multisensorinen välineistö valmistui syyskuussa 2011.

KUVIOT 11. ja 12. Opinnäytetyöryhmä työssä

KUVIOT 13., 14. ja 15. Opinnäytetyöryhmä työssä.

7.5 Avoimien ovien päivä

Jyväskylän ammattikorkeakoulun hyvinvointialan yksikössä järjestettiin syksyllä 2011 avoimien ovien päivä. Tapahtumaan osallistui ammattikorkeakoulun opiskelijoiden ja henkilöstön lisäksi erilaisia erityisopetuksen ryhmiä ja asiasta kiinnostuneita yksityishenkilöitä.

Avoimien ovien päivänä ovet aukaistiin ensimmäistä kertaa myös luovan toiminnan tilaan, johon multisensorinen ympäristö oli tuolloin monimuotoisuudessaan rakennettu. Tilaan oli koottu kolme suurempaa kokonaisuutta; Valkoinen huone ja Musta-valohuone sekä aistimuksia yleisemmällä tasolla tarjoava Kuperkeikka -huone. Jokainen näistä oli toteutettu multisensorista välineistöä kullekin kohteelle tarkoituksenmukaisesti hyödyntäen. Vaikka huoneiden kokoamisessa nojattiinkin Snoezelen -

teorian periaatteisiin, olivat kyseiset tilat enemmän kuitenkin esimerkinomaisesti multisensorisia tiloja havainnollistavia kokonaisuuksia. Luovan toiminnan tilan osalta vierailijoille haluttiin tarjota mahdollisuus kokea multisensorisen tilan luomat moninaiset aistielämykset. Opinnäytetyön tekijät, yhdessä avustajiensa kanssa, toimivat huoneiden esittelijöinä. Vierailijat saivat kuulla multisensorisen välineistön erilaisista terapeuttisista käyttömahdollisuuksista. Heille kerrottiin myös, mitä kyseiset välineet voivat tarjota taitojen oppimisen ja ylläpitämisen näkökulmasta. Vierailijoita pyydettiin antamaan palautetta kokemuksistaan multisensorisissa tiloissa (Liite 2). Palautteesta tuli ilmi, että suuri osa vierailijoista oli kokenut elämyksellisyyttä ja saanut uusia ideoita työelämään.

7.5.1 Valkoinen huone

Valkoinen huone oli rakennettu luovan toiminnan tilassa olevien pylväiden keskelle. Se oli eristetty ympäröivästä tilasta valkoisilla verhoilla neljän pylvään rajaaman alueen sisään. Huone oli pyritty luomaan tunnelmaltaan rauhoittavaksi ja harmoniseksi. Huoneen lattialla oli suuria pehmeitä säkkityynyjä, joiden päällä levätessä koko kehon lihakset saattoivat rentoutua. Huoneessa oli painopeittoja, jotka asetettiin säkkityynyillä olevien henkilöiden päälle mahdollistaen rauhoittavan syvätuntoaistimuksen. Huoneessa olleet vaaleat huovat lisäsivät osaltaan rentoutumista lämmittäen lihaksia ja mahdollistaen näin lihasjännitysten laukeamista.

Katon rajaan asennettu, putouksen omaisesti lattiatasoon laskeutuva valokuitusuihku loi huoneeseen liukuvasti vaihtuvia värimaailmoja. Tämän lisäksi valkoisessa huoneessa oli peilipallo, jonka pyörivä liike sai siihen osuneet valot täyttämään tilan liikkuvilla valokuvioilla. Yksi valkoisen huoneen merkittävimmistä elementeistä oli Snoezelen -projektorit, jonka avulla vaaleaan verhoon heijastettiin liikkuvaa kuvaa. Projektoriin kuuluvilla erilaisilla kiekkoilla voitiin luoda ja muuttaa huoneen tunnelmaa. Myös musiikilla oli merkittävä rooli valkoisen huoneen tunnelmassa. Rauhallisen musiikin avulla pyrittiin luomaan levollinen tunnelma ja mahdollistaa valkean

huoneen tavoitteena ollut syvän rentoutumisen kokemus. Avoimien ovien päivänä koko luovan toiminnan tila rauhoitettiin useaan otteeseen niin, että rentoutuminen valkeassa huoneessa mahdollistui.

KUVIOT 16. ja 17. Luovan toiminnan tilaan rakennettu valkoinen huone. Vasemmanpuoleisessa kuvassa taustalla valosuihku, oikeanpuoleisessa Snoezelen -projektorin heijaste.

7.5.2 Mustavalohuone

Mustavalohuone oli pyritty saamaan mahdollisimman pimeäksi. Huoneen muutoin vaalea lattia oli peitetty kauttaaltaan mustalla muovilla ja seinät oli peitetty katosta lattiaan yltäneillä pimennysverhoilla. Huoneen ainoat valonlähteet olivat vastakkaisiin nurkkiin asennetut UV-lamput sekä kosketukseen reagoiva plasmapallo. Kyseisessä huoneessa erityisen suuri merkitys oli visuaalisilla kontrasteilla, joita pimeässä

hohtavat välineet tuottivat.

Huoneeseen oli valittu multisensorisesta välineistöstä sellaisia välineitä, jotka loistivat UV-valon vaikutuksesta. Näitä olivat muun muassa paperikäärö-mobile, puuvillahanskat sekä pitkä motoriikkamato, jonka avulla voitiin harjoittaa esimerkiksi tasapainotaitoja. Huoneessa oli myös paljon välineitä, jotka hohtivat ilman UV-valoa täysin pimeässä, kuten fosforipallo ja -tähdet. Yhdellä mustavalohuoneen seinustalla ollutta peiliä hyödynnettiin havainnollistamaan oman kehon hahmottamista vaativia harjoitteita. Peili toimi hyvin myös maalaus pohjana, johon sai maalata UV-valossa hohtavalla nesteellä harjoittaen esimerkiksi keskilinjan ylitystä.

KUVIO 18. Luovan toiminnan tilaan rakennettu mustavalohuone ja siellä hyödynnettyjä välineitä.

7.5.3 Kuperkeikka -huone

Kuperkeikka -huone oli avointen ovien päivänä sijoitettu valkoisen huoneen ja mustavalohuoneen ympärille. Huone oli pyritty luomaan siten, että sen herättämän mie-

lenkiinnon innoittamana vierailijat uskaltautuisivat omakohtaisesti kokeilemaan erilaisia aistielämyksiä. Tunnelmaltaan tilasta oli pyritty tekemään hauska ja virikkeellinen.

KUVIOT 19. ja 20. Luovan toiminnan tilaan rakennettu Kuperkeikka-huone. Vasemmanpuoleisessa kuvassa on kuivasuihku ja oikeanpuoleisessa kuvassa tuntopolku.

Esimerkiksi lattiaan ulottunut värikäs kuivasuihku, tuntopolku, erilaiset siveltimet, pallot ja maalitelat tarjosivat vierailijoille tuntoaistimuksia. Vieraiden tutustuessa ukkosputkeen ja eläinäänirasioihin kuului tilassa vaihtuvasti erilaisia ääniä. Hajupurkit herättivät vierailijoissa muistoja ja tunteita, joiden pohjalta nousi keskustelua erilaisista kokemuksista.

KUVIO 21. Opiskelijat testasivat Kuperkeikka-tilan tuoksupurkkeja.

Vastakkain asetellut kokovartalopeilit mahdollistivat oman kehon hahmottamisen samanaikaisesti niin etu- kuin takapuolelta näköaistin avulla. Vierailijoilla oli mahdollisuus maalata partavaahdolla peileihin ja saada samalla tuntoaistimusta partavaahdosta suhteessa peilin pintaan.

KUVIO 22. Kuperkeikka-tilassa sai maalata partavaahdolla peileihin.

Opinnäytetyön prosessia selventämään tehtiin prosessikaavio (kts. Liite3). Prosessi-kaaviossa on kuvattu kronologisesti prosessin vaiheet ja mukana olleet yhteistyötahot.

8 POHDINTA

8.1 Ajatuksia tästä opinnäytetyöstä

Aistit, toimintaympäristö ja oppiminen liittyvät kaikkiin toimintaterapian asiakasryhmiin ikään katsomatta. Aisteihin liittyvä ja käytännönläheinen opinnäytetyön aihe herätti tämän opinnäytetyön tekijöiden kiinnostuksen. Opinnäytetyöprosessin edetessä huomattiin, kuinka laajojen aihekokonaisuuksien äärellä tekijät olivat ja opinnäytetyön teoriaosuuden rajaaminen osoittautui haasteelliseksi tehtäväksi. Prosessi itsessään tarjosi paljon hyödyllistä tietoa ja käytännön ratkaisuja työelämään. Käytännön suunnittelu-, hankinta- ja valmistustyön tekeminen opetti opinnäytetyön tekijöille, että aluksi haasteelliselta tuntuneet asiat voivat prosessin aikana muuttua lopputuloksen kannalta merkityksellisiksi. Kyseiset asiat opettivat tekijöille luovuutta ja kykyä ratkaista ongelmia sekä kehittivät valmiuksia kohdata haasteita vastaavallisissa tilanteissa tulevassa työelämässä.

Multisensorisen välineistön suunnittelun alkuvaiheessa opinnäytetyön tekijät kokivat olleensa tekemisissä sellaisten asioiden kanssa, jotka eivät kuuluneet opinnäytetyön aiheen alueeseen. Tieto luovan toiminnan tilan muutoksista ja aikatauluista kulki huonosti tekijöille. Myös Jyväskylän ammattikorkeakoulun Hyvinvointiyksikön muutto uusiin toimitiloihin asetti omat vaatimuksensa prosessille. Suunnittelu- ja toteutustyötä olisi helpottanut ammattikorkeakoululta yhteyshenkilö, jonka puoleen olisi voinut tarvittaessa kääntyä.

Multisensoriikan ja multisensorisen ympäristön käsitteiden määritelmät osoittautuivat haasteellisiksi. Eri määritelmät kulkivat sekä rinnakkain, että lomittain monien lähteiden teksteissä. Esimerkiksi Pagliano on ajan myötä muuttanut ja tarkentanut multisensorisen ympäristön määritelmäänsä. Uudempi määritelmä herätti kysymyksiä tämän opinnäytetyön tekijöiden keskuudessa, sillä se tuntui rajaavan multisensorisen ympäristön merkityksen ja tarkoituksenmukaisuuden ainoastaan heille, joilla on haasteita sensorisessa toiminnassa. Luovan toiminnan tilan toimiessa multisensorisena ympäristönä terapiakäytössä, Paglianon (2010) uudempi määritelmä toteutuu. Uudempi multisensorisen ympäristön määritelmä rajaa ulkopuolelle luovan toiminnan tilassa tapahtuvan opiskelijoiden moniaistisen opetuksen.

8.2 Jatkomahdollisuudet

Eri paikkojen herättämät yksilölliset muistot ja tunteet kertovat siitä, miten merkityksellinen seikka yksilön, tietyn paikan eli ympäristön ja toiminnan välinen vuorovaikutus on. Opinnäytetyön tekijöiden toive on, että sekä opettajat, opiskelijat että asiakkaat saisivat multisensorisen välineistön avulla itselle merkityksellisiä kokemuksia. Tällöin ympäristön, yksilön ja toiminnan välisen vuorovaikutuksen aikaansaamat kokemukset siirtyvät muuhun toimintaan.

Jatkossa multisensorisen välineistön hyödyntämisessä olisi hyvä huomioida eri välineiden siirrettävyyden tarjoamat mahdollisuudet. Välineistön siirrettävyys mahdollistaa multisensorisen ympäristön kokemuksen sellaisille asiakkaille, jotka eivät pääse luovan toiminnan tilaan. Multisensorisen välineistön käyttömahdollisuuksista on tulossa opinnäytetyö Jyväskylän ammattikorkeakoulun toimintaterapeuttiopiskelijoiden toimesta. Multisensorisen välineistön käyttö eri asiakasryhmillä sekä käytön vaikutus ja asiakkaiden kokemukset voisivat olla tutkinnan kohde tulevaisuudessa.

Multisensorisen välineistön käytön jatkosta on saatu palautetta Jyväskylän ammattikorkeakoulun opettajilta. Perehdytystä aistivälineiden käyttöön, toimintaan, huoltoon ja säilytykseen toivottiin. Multisensorinen välineistö herätti ajatuksia välineistön käytöstä opetuksessa. Välineistön jatkoa ajatellen Hyvinvointiyksiköstä olisi hyvä nimetä henkilö, jolla olisi päävastuu multisensorisesta välineistöstä. Esimerkiksi hajupurkkien sisältö tulisi uusia tietyin aikavälein, jotta tuoksut eivät menetä tehoaan tai vääristy. Myös välineiden säilyttämiseen tulisi kiinnittää huomiota, jotta ne säilyisivät mahdollisimman pitkään hyväkuntoisina.

8.3 Tavoitteen saavuttaminen

Opinnäytetyön tekijöiden määrä oli tärkeä toiminnallisen osuuden valmistumisessa aikataulun vuoksi. Suuressa työryhmässä oli myös omat haasteensa, kuten aikataulujen sekä erilaisten oppimis- ja kirjoitustyylien yhteensovittaminen. Opinnäytetyön tekijät kokivat kuitenkin, että useamman tekijän avulla aiheita tarkasteltiin useammasta näkökulmasta sekä aiheeseen päästiin syventymään paremmin.

Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden lopputuloksena Jyväskylän ammattikorkeakoulun Hyvinvointiyksikön luovan toiminnan tilaan valmistui siirrettävä ja yksilöllisesti muokattava multisensorisen ympäristön mahdollistava välineistö. Tekijät kokivat, että ovat saavuttaneet tavoitteet onnistuneesti. Avoimien ovien päivä Hyvinvointiyksikössä tukee tätä näkemystä (Liite 2). Pyysimme vierailijoilta palautetta heidän kokemuksistaan tilaa koskien. Palaute oli positiivista ja kannustavaa. Siitä tuli ilmi, että vierailijat saivat multisensorisesta tilasta hyviä kokemuksia, elämyksiä ja uusia ideoita työelämäänsä. Tämä opinnäytetyö syvensi tekijöiden ymmärrystä yksilön, ympäristön ja toiminnan välisestä vuorovaikutuksesta. Oivallus, että multisensoriikka voi tehdä hyvin arkisesti ja pienillä kustannuksilla, helpottaa siihen tutustumista ja sen käyttöä. Kun multisensoriikan hyödyntämisen kynnyks on matala, toivotun siirtovaikutuksen onnistuminen muihin ympäristöihin ja tilanteisiin on todennäköisempää.

LÄHTEET

Ayers, A. J. 2008. Aistimusten aallokossa – Sensorisen integraation häiriö ja terapia. Juva: PS-kustannus.

Baines, L. 2008. A teacher's guide to multisensory learning: improving literacy by engaging the senses. Alexandria: ASCD

Burakoff, K. 2007. Asento, liike, tasapaino. Papunet. Viitattu 7.9.2011.
<http://papunet.net/tietoa/vuorovaikutus/aistit-ja-vuorovaikutus/asento-liike-tasapaino.html>

Burakoff, K. 2007. Haju ja maku. Papunet. Viitattu 7.9.2011.
<http://papunet.net/tietoa/vuorovaikutus/aistit-ja-vuorovaikutus/haju-ja-maku.html>

Burakoff, K. 2007. Tunto. Papunet. Viitattu 7.9.2011.
<http://papunet.net/tietoa/vuorovaikutus/aistit-ja-vuorovaikutus/tunto.html>

Burakoff, K. 2011. Aistien merkitys vuorovaikutuksessa. Papunet. Viitattu 7.9.2011.
<http://papunet.net/tietoa/vuorovaikutus/aistit-ja-vuorovaikutus>

Burakoff, K. 2011. Kuulo. Papunet. Viitattu 7.9.2011.
<http://papunet.net/tietoa/vuorovaikutus/aistit-ja-vuorovaikutus/kuulo.html>

Burakoff, K. 2011. Näkö. Papunet. Viitattu 7.9.2011.
<http://papunet.net/tietoa/vuorovaikutus/aistit-ja-vuorovaikutus/nako.html>

Calvert, G., Spence, C., Stein, E. B. 2004. The handbook of multisensory processing. Baskerville: ICC. Viitattu 5.9.2011.
http://books.google.fi/books?id=CZS_yDoFV7AC&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false

Chan, S. W.-C., Thompson, D.R., Chau, J. P.C., Tam, W.W.S., Chiu, I. W.S. & Lo, S. H.S. 2010. The effects of multisensory therapy on behaviour of adult clients with developmental disabilities- A systematic review. International Journal of Nursing Studies vol.1, 108-122.

Duodecim. Terveyskirjasto. 2011. Kustannus Oy Duodecim. Viitattu 7.9.2011.
http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=ltt00358

Fowler, S. & Pagliano, P. 2008. Multisensory Rooms and Environments, Controlled Sensory Experiences for People with Profound and Multiple Disabilities. Philadelphia: Scope. Viitattu 26.8.2011.
<http://books.google.fi/books?id=f3lGsdYU2GwC&printsec=frontcover&source=gbs>

[ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false.](#)

Grieve, J. & Gnanasekaran, L. 2008. Neuropsychology for occupational therapist. Cognition in occupational performance. Third edition. Blackwell Publishing. Viitattu 7.9.2011.

[http://janet.amkit.fi/cgi-bin/Pwebrecon.cgi?v1=35&ti=1,35&Search_Arg=neuro psykologia&SL=None&Search_Code=GKEY^*&CNT=50&PID=pvD7rOuUPYNPh3g5sJTY22dL3FLs&SEQ=20110925194534&SID=1](http://janet.amkit.fi/cgi-bin/Pwebrecon.cgi?v1=35&ti=1,35&Search_Arg=neuro%20psykologia&SL=None&Search_Code=GKEY^*&CNT=50&PID=pvD7rOuUPYNPh3g5sJTY22dL3FLs&SEQ=20110925194534&SID=1) Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Kirjasto. JaNet. Tietokanta. Haku.

Hakkarainen, K., Lipponen, L., Ilomäki, L., Järvelä, S., Lakkala, M., Muukkonen, H., Rahikainen, M. & Lehtinen E. 1999. Tutkiva oppiminen – periaatteet ja soveltaminen Tieto- ja viestintä tekniikka tutkivan oppimisen välineenä. Helsinki: Multiprint.

Hari, R. 2006. Sosiaalisen vuorovaikutuksen aivoperusta. Teoksessa Mieli ja aivot, Kognitiivisen neurotieteen oppikirja. Toim. Hämäläinen, H., Laine, M., Aaltonen, O. & Revonsuo, A. Turku : Kognitiivisen neurotieteen tutkimuskeskus, Turun yliopisto, 399-405.

Harra, T. & Salminen, A-L. 2005. Toimintaterapia tänään ja huomenna. Teoksessa Mistä toi on tullut? Suomalaisen toimintaterapian historia. Toim. Timo Joutsivuo. Suomen toimintaterapeuttiliitto ry. Edita Publishing Oy. Helsinki: Edita Prima Oy, 201-209.

Hasselkus, B.R. 2002. The Meaning of Everyday Occupation. New Jersey: Slack Incorporated.

Hautala, T., Hämäläinen, T., Mäkelä, L., Rusi-Pyykönen, M. 2011. Toiminnan voimaa, toimintaterapia käytännössä. Helsinki: Edita Prima.

Huotilainen, M. Hermoston kehitys ennen syntymää. 2006. Teoksessa Mieli ja aivot, Kognitiivisen neurotieteen oppikirja. Toim. Hämäläinen, H., Laine, M., Aaltonen, O. & Revonsuo, A. Turku : Kognitiivisen neurotieteen tutkimuskeskus, Turun yliopisto, 138-145.

Important safety instructions: ROMPA 100C projector. N.d. England. Optikinetics Ltd.

Instruction book: Matsui 12" & 16" fan. N.d.

Instruction menu: Light Engine. N.d.

Instructions: Mathmos. N.d. U.K.

James Cook University. Paul Pagliano. 2011. Viitattu 12.7.2011. http://www-public.jcu.edu.au/education/staff/JCUPRD_033657.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun eettiset periaatteet. 2010a. Viitattu 14.9.2010. http://www.jamk.fi/download/31264_JAMK_Eettiset_periaatteet_JAMKin_hallituksen_hyvaksyma_201012.pdf.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun pedagogiset periaatteet. 2010b. Viitattu 14.9.2011. http://www.jamk.fi/download/30037_Pedagogiset_periaatteet.pdf.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun strategia 2010-2015. 2010c. Viitattu 29.10.2011. http://www.jamk.fi/download/30692_JAMKIN_STRATEGIA_2010-2015_15022010_HALLITUS-16032011.pdf.

Kaaro, J., 2011. Makunsa kullakin. Tiede 7, 40-43.

Kielhofner, G. 2008. Model of human occupation, Theory and application. 4. uud. painos. Chicago, Illinois : Lippincott Williams & Wilkins, a Wolters Kluwer business.

Koski, J.T. 2001. Luova hierre – näkökulmia yksilöiden, ryhmien ja organisaatioiden luovuudesta. Jyväskylä: Gummerus Kustannus Oy.

Kranowitz, C. 2004. Tahatonta tohellusta. Juva: PS-kustannus.

Kupias, P. 2001. Oppia opetusmenetelmistä. Helsinki: Edita Prima Oy.

Kuulovammaliitto ry. 2009. Erilaiset kuulovammat. Viitattu 21.10.2011. http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuulo/huonokuuloisuus/erilaiset_kuulovammat/

Kuulovammaliitto ry. 2009. Ikäkuulo. Viitattu 21.10.2011. <http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuulo/ikakuulo/>

Laine A., Ruishalme O., Salervo P., Siven T. & Välimäki P. 2009. Opi ja ohjaa sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: WSOYpro.

Law, M., Polatajko, H., Babbitt, S. & Townsend, E. 1997. Core concepts of occupational therapy. Teoksessa Enabling Occupation: An occupational therapy perspective. Toim. Townsend, E. Ottawa: Canadian Association of Occupational Therapists. 41- 42.

Liikanen, H-L., 2010. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -ehdotus toimintaohjelmaksi 2010–2014. Opetusministeriön julkaisuja 2010:1. Helsinki: OPM.

Lindsberg, P. & Soinila, S. 2006. Tajuttomuus. Teoksessa Neurologia. Toim. Soinila, S., Kaste, M. & Somer, H. Helsinki: Duodecim. 2. uud. PAINOS, 145-160.

Manninen, J., Burman, A., Koivunen, A., Kuittinen, E., Luukannel, S., Passi, S., Särkkä H. Oppimista tukevat ympäristöt, Johdatus oppimisympäristöajatteluun. 2007. Vammala: Opetushallitus.

MOT kielikone. Viitattu 20.9.2011.

<http://mot.kielikone.fi.ezproxy.jamk.fi:2048/mot/jyvasamk/netmot.exe?motportal=80>

Mulligan, J. & Griffin, C. 1992. Empowerment through Experiential Learning: Explorations of Good Practice. Bristol: Kogan Page.

Multisensorinen toiminta, Multisensorinen toiminta ja Snoezelen. Papunet. Viitattu 11.5.2011. http://www.papunet.net/multisensorinen_toiminta/.

Multisensorinen toiminta, verkosto. Papunet. Viitattu 2.10.2011.

http://papunet.net/multisensorinen_toiminta/verkosto.html.

Nasser, K., Cahana, C., Kandel, I., Kessel, S., Merrick, J., Hakadosh, L. 2004. Snoezelen: Children with Intellectual Disability and Working with the Whole Family. TheScientificWorldJOURNAL 4, 500–506. Viitattu 28.9.2011.

<http://www.tswj.com/2004/939745/abs/>, Full-text PDF.

Opastavaa tietoa: Puuvillasormikas. N.d. Famon Oy.

Operating instructions: ROMPA 100C projector. 220-240 V Model. N.d. England. Optikinetics Ltd.

Pagliano, P. 1999. Multisensory Environments. London: David Fulton.

Polatajko, H.J., Davis, J., Stewart, D., Cantin, N., Amoroso, B., Purdie, L. & Zimmerman, D. 2007. Specifying the domain of concern: occupation as core. Teoksessa Enabling Occupation II : Advancing an occupational therapy vision for health, well-being & justice through occupation. Toim. Townesed, E. A. & Polatajko, H. J. Ottawa: Canadian Association of Occupational Therapist.

Riley-Doucet, Cheryl K. 2009. Use of Multisensory Environments in the Home for People with Dementia. The Journal of Gerontological Nursing. 35/5, 42–52. Viitattu 10.10.2011. <http://ovidsp.tx.ovid.com/sp-3.4.2a/ovidweb.cgi?WebLinkFrameset=1&S=GFIJFPPEJEDDFGABNCBLJDOBDHDEAA00&returnUrl=ovidweb.cgi%3f%26Full%2bText%3dL%257cS.sh.15.16%257c0%257c0004827-200905000-00023%26S%3dGFIJFPPEJEDDFGABNCBLJDOBDHDEAA00&directlink=http%3a%2f%2>

[fgv024%2f00004827%2f00004827-200905000-00023.pdf&filename=Use+of+Multisensory+Environments+in+the+Home+for+People+with+Dementia.&pdf_key=FPDDNCOBJDABJE00&pdf_index=/fs047/ovft/live/gv024/00004827/00004827-200905000-00023](http://graphics.tx.ovid.com%2fovftpdfs%2fFPDDNCOBJDABJE00%2ffs047%2fovft%2flive%2fgv024%2f00004827%2f00004827-200905000-00023.pdf&filename=Use+of+Multisensory+Environments+in+the+Home+for+People+with+Dementia.&pdf_key=FPDDNCOBJDABJE00&pdf_index=/fs047/ovft/live/gv024/00004827/00004827-200905000-00023).

Rompa Ltd. 2011. Viitattu 2.10.2011. <http://www.rompa.com/>.

Sachs, D. & Nasser, K. 2009. Facilitating Family Occupations: Family Member Perceptions of Specialized Environment for Children With Mental Retardation. *The American Journal of Occupational Therapy*. 63/4, 453-462.

Sensorisen integraation häiriö. Sensorisen Integraation Terapia Yhdistys ry. Viitattu 16.10.2011.

<http://www.sity.fi/hairio.html>.

Sensorisen integraation -sanastoa. Sensorisen Integraation Terapian Yhdistys ry. Viitattu 16.10.2011. <http://www.sity.fi/sanasto.html>.

Soinila, S. 2006. Hermoston toiminta. Teoksessa *Neurologia*. Toim. Soinila, S., Kaste, M. & Somer, H. Helsinki: Duodecim. 2. uud. PAINOS, 51-64.

Soinila, S. 2006. Kliininen neuroanatomia. Teoksessa *Neurologia*. Toim. Soinila, S., Kaste, M. & Somer, H. Helsinki: Duodecim. 2. uud. PAINOS, 12-50.

Tapaninen, A., Kotilainen H. 2002. Ympäristö on osa hyvinvointia. Teoksessa *Ympäristö ja hyvinvointi*. Toim. Tapaninen, A., Kauppinen T., Kivinen, K., Kotilainen, H., Kurenniemi M., Pajukoski, M. Porvoo: WS Bookswell Oy, 85-153.

Tiippana, K. 2006. Moniaistinen havaitseminen. Teoksessa *Mieli ja aivot, Kognitiivisen neurotieteen oppikirja*. Toim. Hämäläinen, H., Laine, M., Aaltonen, O. & Revonsuo, A. Turku: Kognitiivisen neurotieteen tutkimuskeskus, Turun yliopisto, 177-184.

Tiippana, K. 2010. Moniaistinen havaitseminen. Luentomateriaali. 2.11.2010. Viitattu 6.9.2011.

<http://wiki.helsinki.fi/download/attachments/57440683/tiippana.pdf>.

Tiitinen, H. & May, P. J. C. 2006. Kuulojärjestelmä ja kuulohavainnot. Teoksessa *Mieli ja aivot, Kognitiivisen neurotieteen oppikirja*. Toim. Hämäläinen, H., Laine, M., Aaltonen, O. & Revonsuo, A. Turku : Kognitiivisen neurotieteen tutkimuskeskus, Turun yliopisto, 157-166.

User manual: Mini Bubble Machine. 12.08.2010. Germany. Eurolite.

User manual: Mirror Ball 30 cm + Motor MD-1515. 28.02.2008. Germany. Eurolite.

User manual: ROMPA Create your own wheels 14021. N.d. England. Optikinetics Ltd.

User manual: ROMPA Effect wheels 13338, 14178 etc. N.d. England. Optikinetics Ltd.

User manual: ROMPA Super solar 100C projektor 18530-1. N.d. England. Optikinetics Ltd.

User manual: ROMPA Wheel rotator 13170/16570. N.d. England. Optikinetics Ltd.

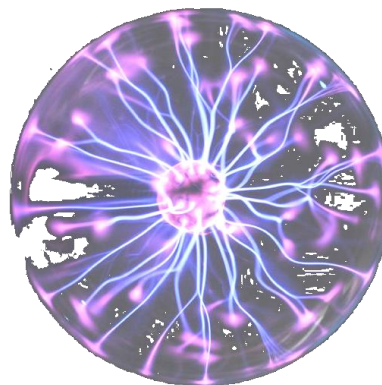
User manual: UV-Spot. 08.03.2010. Germany. Eurolite.

Uusikylä, K. 1999. Teoksessa Luovuus – taito löytää, rohkeus toteuttaa. Uusikylä, K. & Piirto, J. Juva: Atena Kustannus. WSOY.

Verheul, A. 2007. Snoezelen materials homemade. Ede: ISNA.

LIITTEET

Liite 1. Luovan toiminnan tilan opasvihko

AISTIVÄLINEIDEN OPASVIHKO

Kuperkeikka

aistikokemusten mahdollistaminen luovan toiminnan tilassa

Jatta Ahlvik

Annu Hankilanoja

Meeri Hilpinen

Riitta Piltonen (valokuvat)

Tämä opasvihko valmistettiin osana *Kuperkeikka -aistikokemusten mahdollistaminen* luovan toiminnan tilassa (2011) opinnäytetyön toiminnallista prosessia. Tämän tuloksena syntyi aistivälineistö, joka mahdollistaa aistien monipuolisen aktivoimisen sekä moniaistisen eli multisensorisen ympäristön luomisen. Multisensorista ympäristöä on tarkoitus hyödyntää sekä terapeuttisesti asiakaskäytössä, että opetuskäytössä.

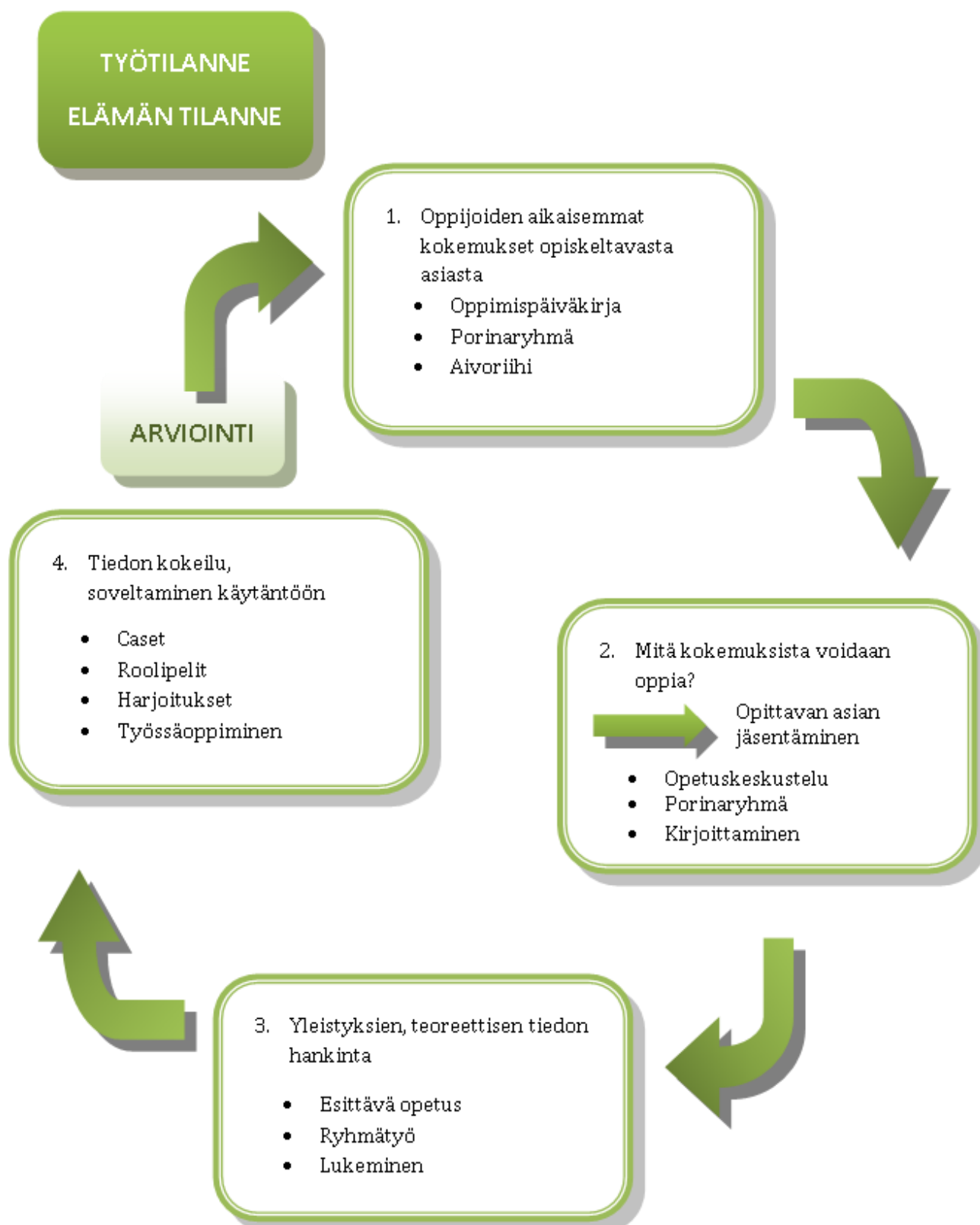
Aistivälineet on valittu luovan toiminnan tilaan mahdollisimman monipuolisesti eri aisteja ajatellen. Kuitenkin hygieniaan, säilyttämiseen ja allergioihin liittyvistä seikoista johtuen makuaistiin kohdistuvia välineitä ei tilaan suunniteltu. Välineistön käyttäjä voi kuitenkin asiakkaan yksilöllisten tarpeiden ja tavoitteiden mukaan liittää myös makuaistia aktivoivia elementtejä osaksi multisensorista ympäristöä.

Välineistö suunniteltiin liikuteltavaksi, koska luovan toiminnan tilassa on monenlaista opetustoimintaa. Välineistön siirrettävyys mahdollistaa myös multisensorisen ympäristön rakentamisen sellaisten asiakkaiden luo, jotka eivät itse pääse luovan toiminnan tilaan. Jotta opiskelijat saisivat mahdollisimman laajan näkemyksen aistivälineistön käytöstä, opasvihko sisältää erilaisia välineitä hyvin esimerkinomaisesti. Opasvihkosta löytyy tuotteiden hankintapaikat ja hinnat sekä välineiden tarkempia käyttö- ja huolto-ohjeita.

Opetustarkoituksiin luovan toiminnan tilaa käytettäessä tulee ryhmän ohjaajan ottaa opetuksen suunnittelussa huomioon multisensorisen ympäristön tarjoamat mahdollisuudet. Tähän tarjotaan tueksi Kolbin (1984) oppimissykliä, joka lähestyy koulutuksen suunnittelua kokemuksellisen oppimisen näkökulmasta. Oheisessa kaaviossa on havainnollistettu, miten opetuksen tulisi edetä vaiheittain ammentaen voimavaroja oppijoiden aikaisemmista kokemuksista sekä elämän tilanteen tarjoamasta kontekstista. Tärkeässä roolissa ovat myös opitun tiedon soveltaminen käytäntöön, joka vahvistaa oppimista sekä tuo opitut asiat kokemukselliselle tasolle. Kolb (1984) nostaa mallissaan esille myös arvioinnin

tärkeyttä. Oppijoille tulisi tarjota mahdollisuus opitun asian reflektointiin, jotta opitut tiedot ja taidot juurtuisivat mahdollisimman voimakkaasti oppijan aktiiviseen käytännössä hyödynnettävään repertuaariin.

Mallin mukaisesti ensimmäisessä vaiheessa ryhmä johtaa aikaisemmista kokemuksistaan merkityksellistä sisältöä opiskeltavaan aihealueeseen. Toimintamuotoina voivat olla esimerkiksi porinaryhmät, joissa opiskelijat yhdessä jakavat kokemuksiaan avoimessa vuorovaikutuksessa. Toisessa vaiheessa haetaan, objektiivisuutta omiin kokemuksiin, ja pohditaan mitä niistä voidaan oppia, toimintamuotojen pysyessä hyvin samanlaisina edeltävän vaiheen kanssa. Pohdinnan jälkeen siirrytään teoreettisen tiedon tasolle, ja haetaan malleja, jotka auttavat ymmärtämään käsiteltäviä ilmiöitä. Neljäs vaihe siirtää teoreettisen tiedon käytäntöön. Käytännön harjoitteisiin lukeutuvat muun muassa havainnollistavat harjoitteet sekä aitoja tapauksia malleina hyödyntävät caset. Tämä jatkuva sykli voi edetä ajoittain ohjaaja- ja toisinaan ryhmäjohtoisesti. (Kupias 2001, 19.)

MULTISENSORINEN VÄLINEISTÖ

VUODENAIKALAATIKKO

syksy, talvi, kevät, kesä

Hankittu: Laatikko Biltemasta ja sisältö hankittu eri kaupoista ja kirpputoreilta.

Hinta: Laatikot 3,00 € /kpl, materiaalit 0,50 -2,00 €.

Huolto ja tuoteominaisuudet: Kankaat voidaan puhdistaa pesemällä tai tuulettamalla. Sisältää kaupoista hankittuja ja itse valmistettuja aistimateriaalia vuodenaikoihin liittyen, kuten tekokukkia, kangastilkkuja ja hansikkaita

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Laatikoissa erityisesti tuntoaistivälineitä. Käyttö mahdollisuutena esimerkiksi tuntuistipeli parillisilla kangastilkuilla. Laatikoiden sisältö sopii myös hyvin muisteluun.

PESUSIENET 3kpl

Hankittu: Minimani

Hinta: 1,30 € / pkt.

Huolto ja tuoteominaisuudet: Voidaan pestä. Pesusienistä saattaa runsaan käytön johdosta irrota pieniä palasia.

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Pesusienillä voi tuottaa tuntoaistimuksia. Voidaan käyttää myös maalausvälineinä. Pesusienen koko mahdollistaa suuremman pinta-alan puristusotteelle.

MIKROKUITUHANSKA

Hankittu: Jyskän varastomyymälä

Hinta: 3,95€

Huolto ja tuoteominaisuudet: Konepesu 60 °C, ei huuhtelu- ja valkaisuainetta

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Hanskalla voidaan tuottaa tuntoaistimuksia. Hanska loistaa erittäin voimakkaasti UV-valossa.

PESUKINNAS

Hankittu: Minimani

Hinta: 1,59 €

Huolto: Voidaan pestä

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Pesukintaalla voi tuottaa tuntoaistimuksia. Voidaan käyttää myös maalausvälineinä, mahdollistaa kädenkäytön ilman spesifimpää puristusotetta.

NYSTYRÄRULLA

Hankittu: Jyskän varastomyymälä

Hinta: 5,50 €

Huolto ja tuoteominaisuudet: Pyyhitään kostealla. Tuulettaminen

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Voidaan tuottaa tuntoaistimuksia.

MINIKUORIAINEN

Hankittu: Jyskän Varastomyymälä

Hinta: 4,50 €

Huolto ja tuoteominaisuudet: Vaatii AG13 pariston, tai vastaavanlaisen edellisen kanssa yhteensopivan pariston. Vaihda kaikki kuluneet paristot yhtä aikaa. Hävitä paristot niille kuuluvalla tavalla. Kuoriaisen sisältämän vibraattori tuottaa kuoriaisen jalkoihin tärinää ja tasolle laitettaessa kuoriainen liikkuu nopeasti. Ei alle 3 -vuotiaille ilman aikuisen valvontaa. Sisältää pieniä osia.

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Vibraattoriominaisuuden avulla kuoriaista voidaan käyttää tuntoaistimusten luomiseen ja aktivoida esimerkiksi suun ympärillä olevia lihaksia. Kuoriaista voidaan käyttää myös lattiatasossa esim. mahalaudalla seurattavana lapsille mielekkäänä välineenä.

MINI MASSAGER

Hankittu: Jysk

Hinta: 5,00 €

Huolto ja tuoteominaisuudet: Poista paristot laitteen ollessa käyttämättömänä. Päällä ollessaan nystyröiden päihin syttyy punainen valo. Ei alle 3-vuotiaille ilman aikuisen valvontaa. Sisältää pieniä osia.

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Hierontanystyröiden ja vibraattoriominaisuuden avulla välinettä voidaan käyttää monipuolisten tuntoaistimusten luomiseen.

PÄÄNHIEROMALAITTE

Hankittu: Jysk

Hinta: 2,00 €

Huolto ja tuoteominaisuudet: Puhdistetaan kostealla

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Voidaan tuottaa tuntoaistimuksia päähän. Asiakkaan kanssa tulee huomioida, että hierontalaite saattaa tuottaa hyvinkin voimakkaita tuntoaistimuksia

KANKAAT

sininen, turkoosi, vihreä ja valkoinen

Hankittu: Saatu lahjoituksena

Huolto ja tuoteominaisuudet: Valon läpäisevää kangasta, vesipesu.

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Kankaita voi käyttää erilaisten tunnelmien luomiseen. Mahdollistaa visuaalisen ja taktiilisen aistikokemuksen. Valkoinen kangas hohtaa voimakkaasti UV-valossa.

ILMEPALLOT 3kpl

Hankittu: Tiimari

Hinta: 5,92€ / 3kpl

Huolto ja tuoteominaisuudet: Pyyhitään kostealla / kuivalla

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Ilmepallot ovat kevyitä ja niiden sisällä on pientä styroksimuraa. Pallot antavat mahdollisuuden tuntoaistimuksiin ja ne ovat vastapainona painaville palloille ja esineille. Pallojen ilmeominaisuuksien avulla voidaan harjoitella myös tunteiden käsittelyä. Vihreä pallo hohtaa erinomaisesti UV-valossa.

VILKKUVAT NYSTYRÄPALLOT 2 kpl

Hankittu: Jyskän varastomyymälä

Hinta: 1,50 € /kpl

Huolto ja tuoteominaisuudet: Pinta pyyhitään kostealla. Pallon sisällä olevaa valoa ei voi vaihtaa. Pallon sisällä oleva valo syttyy pompusta tai iskusta

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Nystyräpallojen avulla voidaan tuottaa tuntoaistimuksia. Sisällä oleva valo mahdollistaa visuaalisen aistin aktivoimisen, ja kontrastia voidaan lisätä esimerkiksi käyttämällä palloa pimeässä

VILKKUVA HILEPALLO, ISO

Hankittu: Allomaari (allomaari.net)

Hinta: 12,00€

Huolto ja tuoteominaisuudet: Voidaan pyyhkiä kostealla. LED – valo pallon sisällä ei ole vaihdettavissa. Pallon sisällä oleva valo syttyy pompusta tai iskusta

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Sisällä oleva valo mahdollistaa visuaalisen aistin aktivoimisen, ja kontrastia voidaan lisätä esimerkiksi käyttämällä palloa pimeässä

PIENI KELTAINEN NYSTYRÄPALLO

Hankittu: Biltema

Hinta: 1,00 € (paketti sisälsi muutaman muunkin kissanlelun)

Huolto ja tuoteominaisuudet: Pinta pyyhitään kostealla

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Nystyräpallon avulla voidaan tuottaa tuntoaistimuksia.

PUUHELMIPALLO

Hankittu: Tiimari

Hinta: 0,42 €

Huolto ja tuoteominaisuudet: Pinta pyyhitään kostealla

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Pallon avulla voidaan tuottaa tuntoaistimuksia.

VILKKUVA HYMIÖPALLO

Hankittu: Jyskän Varastomyymälä

Hinta: 4,00 €

Huolto ja tuoteominaisuudet: Pinta pyyhitään kostealla. LED – valo pallon sisällä ei ole vaihdettavissa.

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Geeliä sisältävä ja vihreitä hileitä sisältävä pallo ovat pomputeltavia. Tärähtäessään pallon sisällä oleva LED – valo alkaa vilkkua monivärisenä.

VILKKUVA HYMIÖPALLO

Hankittu: Jyskän Varastomyymälä

Hinta: 4,50€

Huolto ja tuoteominaisuudet: Voidaan pyyhkiä kostealla

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Pallon geelimäinen sisältö luo tuntoaistimuksia. Sen avulla voi myös kehittää puristusvoimaa. Sisällä oleva valo mahdollistaa visuaalisen aistin aktivoimisen. Kontrastia voidaan lisätä esimerkiksi käyttämällä palloa pimeässä.

KUMINAUHALLINEN HYMIÖPALLO

Hankittu: Jyskän Varastomyymälä

Hinta: 4,00 €

Huolto ja tuoteominaisuudet: Voidaan pyyhkiä kostealla. Kestää käyttöä myös vedessä.

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Pallon avulla voidaan kehittää puristusvoimaa. Kuminauha taas mahdollistaa

FOSFORIPALLO

Hankittu: Allomaari (allomaari.net)

Hinta: 8,30€

Huolto ja tuoteominaisuudet: Pyyhitään kostealla. Hohtaa pimeässä ja UV-valossa

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Hetken valossa oltuaan hohtaa pimeässä. Loistaa myös UV-valossa. Hohto- ominaisuus mahdollistaa visuaalisen aistin aktivoimisen ja voimakkaamman kontrastin luomisen. Pallossa on paljon tarttumapintaa.

KAMELEONTTIPALLO 2kpl

Hankittu: Prisma

Hinta: 11,90 € / 2kpl

Huolto ja tuoteominaisuudet: Voidaan pyyhkiä kostealla. Vaihtaa väriä lämmön vaikutuksesta, esimerkiksi kädellä painamalla. Lämpimän / kylmän veden vaikutuksesta pallon väri muuttuu huomattavan nopeasti.

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Syy-seuraus suhde tulee esille kun pallo vaihtaa väriä.

JÄTTIPALLO

Hankittu: Biltema

Hinta: 8,95 €

Huolto ja ominaisuudet: Voidaan puhdistaa pyyhkimällä kostealla liinalla. Pallossa korkealaatuinen anti-burst toiminto. Halkaisija 75 cm

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Sopii keskivartalon kuntoutukseen.

ILMAPALLOT

Hankittu: Tiimari

Hinta: 1,70€ / 5 kpl. / pkt.

Huolto ja tuoteominaisuudet: Voidaan pyyhkiä hellästi kostealla. Ei kestä teräviä esineitä

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Puhallusharjoitukset (joko pallon täyttö tai sen kuljetus) voi edistää suun ympärillä olevien lihasten vahvistumista

ORANSSI POMPPIVA PALLO

Hankittu: Jyskän varastomyymälä

Hinta: 3,95 €

Huolto ja tuoteominaisuudet: Voidaan pyyhkiä kostealla

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Palloa voidaan käyttää käden voiman säätelyssä. Pallo pomppaa todella korkealle tavallista pienemmällä voimalla, jolloin se tarjoaa onnistumisen kokemuksia pienemmillä ponnistuksilla esim. yläraajan motorisia taitoja harjoitettaessa.

SAIPPUAKUPLAKONE

Hankittu: Discoland

Hinta: 29,95 €

Huolto ja tuoteominaisuudet: Patterit tai virtajohto tulee irrottaa, kun laitetta ei käytetä tai jos sitä puhdistetaan. Laite voidaan puhdistaa pehmeällä liinalla, ilman liuottimia tai aineita, joissa on alkoholia. Vältettävä laitteen kastumista ja kosteutta. Laitteen kastuessa katso tarkemmat ohjeet. Laite toimii joko paristoilla tai virtajohtola. Laitteen yhdistäminen sähköverkkoon tulee olla viimeinen vaihe ennen käyttöönottoa. Ei saa olla lähellä lämmönlähdettä (patterit yms.) Myös kosteutta ja pölyä tulisi välttää. Jos lämpötila vaihtelee suuresti (esim. kuljetettaessa) tulee odottaa, että laite on lämmennyt huoneen lämpötilaan ennen käyttöönottoa. Laite tulee asettaa tasaiselle alustalle. Kone olisi hyvä sijoittaa mahdollisimman korkealle, sillä kuplat putoilevat liki suoraan alaspäin. Saippuakuplaneste lisätään ennen laitteen käynnistämistä. Koska saippuakuplanestesäiliö on avoin astia, se olisi hyvä pitää tyhjänä silloin, kun kone ei ole käytössä. Jos nestettä menee laitteen sisälle, katkaise virta. Käytössä tulee huomioida, että saippuakupla nestettä saattaa levitä laitteen ympärille. Lamppua ei saa jättää lasten seuraan ilman asianmukaista valvontaa vahinkojen välttämiseksi. Huolto ja varaosat saadaan jälleenmyyjältä. Paristot tulee hävittää asianmukaisella tavalla. Vain sisäkäyttöön. Älä ravista laitetta, ja vältä liiallista voimankäyttöä laitteen käytössä. Käyttäjälle suositellaan alkuperäiseen käyttöohjeeseen tutustumista ennen laitteen käyttöä. Jos tulee kysyttävää tai olet epävarma laitteen käytöstä, ota yhteys jälleenmyyjään

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Laitteen avulla voidaan tuottaa tilaan korkealta putoilevia saippuakuplia, joita hyödynnetään terapiassa.

SAIPPUAKUPLANESTEET

Hankittu: Discoland

Hinta: UV-neste 9,80€, tavallinen neste 7€

Huolto ja tuoteominaisuudet:

Käyttömahdollisuudet terapiassa: UV-valossa loistavaa nestettä voidaan käyttää myös hohtavana maalausnesteenä esimerkiksi lattialla jätessäkkiin tai peiliin maalamiseen. Nestettä voidaan sekoittaa myös esimerkiksi tavalliseen yleisrasvaan, jolloin UV-valossa hohtava maali on huomattavasti paksumpaa ja toimivampaa pystysuorille pinnoille maalattaessa.

TUOKSUVAT SAIPPUAKUPLAPURKIT

Hankittu: Tiimari

Hinta: 3,81€/3kpl

Huolto ja tuoteominaisuudet: Saippuakupla ainetta voi tehdä itse tavallisesta tiskiaineesta (Fairy yms.) Erityisesti pienten lasten kanssa on varottava, ettei saippuakuplia puhalletessa lapsi laita herkullisen tuoksuista nestettä suuhunsa.

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Puhallusharjoitukset voi edistää suun ympärillä olevien lihasten vahvistumista. Saippuakuplat ovat myös visuaalisia aistiärsykeitä. Puhaltaessa tulee esille myös syy-seuraus- suhde. Suurina määrinä puhallettaessa tuoksu leviää tilaan.

KALEIDOSKOOPPI

Hankittu: Allomaari (allomaari.net)

Hinta: 13,40 €

Huolto ja tuoteominaisuudet:

Voidaan pyyhkiä kostealla. Kaleidoskoopin hileputkiosa on lasia, joten käytettäessä tulee olla varovainen, ettei se rikkoonnu.

Käyttömahdollisuudet terapiassa:

Tuottaa visuaalista aistiärsykettä.

SILIKONINEN ORANSSI KARVAMATO

Hankittu: Allomaari (allomaari.net)

Hinta: 7,50€

Huolto ja tuoteominaisuudet: Voidaan puhdistaa kostealla. Kestää vettä. Kovassa vedossa madon harjakset voivat katketa.

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Tuottaa erilaisia tuntoaistimuksia (viileä, tahmea, painava). Mato hohtaa UV-valossa. Mato voidaan mahdollisesti myös täyttää, jolloin siitä tulee helposti pyöriteltävä esim. hierontatarkoitukseen.

SILIKONINEN VIOLETTI KARVAMATO

Hankittu: Jyskän varastomyymälä

Hinta: 3,80 €

Huolto ja tuoteominaisuudet: Voidaan puhdistaa kostealla. Kestää vettä. Kovassa vedossa madon harjakset voivat katketa.

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Tuottaa erilaisia tuntoaistimuksia

VÄRIKÄS KARVAMATO, KELTAINEN TUNTOVALOPALLO

Hankittu: Jyskän varastomyymälä

Hinta: 3-5 €

Huolto ja tuoteominaisuudet: Pyyhitään kostealla. Sisällä oleva valo syttyy iskusta. Sekä toukka että valopallo sisältävät LED- valon, joka alkaa välkkyä iskusta, esim. pudotessaan lattialle. Rikkoontumisen jälkeen LED-valo ei ole vaihdettavissa, mutta molempia voidaan käyttää vielä tuntoaistia stimuloimaan.

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Tuottaa erilaisia tuntoaistimuksia. Sisällä oleva valo mahdollistaa visuaalisen aistin aktivoimisen, ja kontrastia voidaan lisätä esimerkiksi käyttämällä palloa pimeässä.

VENYVÄ KROKOTILI

Hankittu: Jyskän varastomyymälä

Hinta: 4,50€

Huolto ja ominaisuudet: Pyyhitään kostealla. Ei sovellu alle 3-vuotiaille ilman asianmukaista valvontaa. Saattaa revetä liian kovasta venytyksestä. Saattaa jättää tahroja erilaisiin pintoihin

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Tuottaa erilaisia tuntoaistimuksia.

TAPETOINTIHARJA

Hankittu: Jyskän varastomyymälä

Hinta: 1,95€

Huolto ja tuoteominaisuudet: Voidaan puhdistaa ja desinfioida kostealla tai puistella harjaosa.

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Tuottaa erilaisia tuntoaistimuksia. Välineen avulla voidaan vahvistaa asiakkaan kehonhahmotusta käymällä kehonosia läpi.

SILIKONIPULLASUDIT 2kpl

Hankittu: Lahjoitus, Ultimage Store Oy

Hinta: 4,20 / kpl.

Huolto ja tuoteominaisuudet: Voidaan puhdistaa ja desinfioida kostealla tai puistella harjaosa.

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Tuottaa erilaisia tuntoaistimuksia. Välineen avulla voidaan vahvistaa asiakkaan kehonhahmotusta käymällä kehonosia läpi.

MAALIPENSSELIT 8kpl

Hankittu: Biltema

Hinta: 5,50€

Huolto ja tuoteominaisuudet: Voidaan puhdistaa ja desinfioida kostealla tai puistella harjaosa.

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Tuottaa erilaisia tuntoaistimuksia. Välineen avulla voidaan vahvistaa asiakkaan kehonhahmotusta käymällä kehonosia läpi.

PUUVILLAKÄSINEET 12kpl

Hankittu: Yliopiston apteekki

Hinta: 9,20€

Huolto ja ominaisuudet: Pesu 40 asteessa. Hanskat voi hävittää normaalin jätteen yhteydessä.

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Mahdollistaa kehon hahmottamisen mustavalo - huoneessa. Aktivoi myös näköaistia kontrastisuudellaan Musta valo- huoneessa.

FROTEETOSSUT JA PUUVILLASUKKASET

Hankittu: Lahjoitus

Huolto ja tuoteominaisuudet: Voidaan puhdistaa kostealla tai tuulettamalla

Loistavat hyvin UV-valossa

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Mahdollistaa kehon hahmottamisen mustavalo - huoneessa. Aktivoi myös näköaistia kontrastisuudellaan Musta valo- huoneessa.

FOSFORITÄHDET JA -ÖTÖKÄT

Hankittu: Lahjoitus, alkuperäinen hankintapaikka Tiimari

Huolto ja tuoteominaisuudet: Voidaan puhdistaa tai desinfioida kostealla.

Fosforihahmot aktivoituvat loistamaan pidettynä hetken valossa tai tuotuna UV-valon vaikutukseen.

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Fosforihahmot aktivoivat näköaistia, sillä pimeässä niiden tuoma visuaalinen kontrasti korostuu.

UKKOSPUTKI

Hankittu: Awonawilona (awonawilona.fi)

Hinta: 15,00 €

Huolto ja tuoteominaisuudet: Voidaan pyyhkiä kostealla liinalla pinnalta. Ääni tuotetaan ravistamalla laitetta siten, että rautakieli osa roikkuu vapaana laitteen alapuolella

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Aktivoi kuuloaistia. Asiakkaan tuottaessa itse ääntä, mahdollistuu myös syy-seuraus-suhteen ymmärtäminen.

SADEPUTKI

Hankittu: Awonawilona (awonawilona.fi)

Hinta: 22,00 €

Huolto ja tuoteominaisuudet: Voidaan pyyhkiä kostealla liinalla pinnalta. Ääni tuotetaan kääntelemällä putkea.

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Aktivoi kuuloaistia. Asiakkaan tuottaessa itse ääntä, mahdollistuu myös syy-seuraus-suhteen ymmärtäminen

RÖHKIVÄ POSSU

Hankittu: Jyskän varastomyymälä

Hinta: 5,95€

Huolto ja tuoteominaisuudet: Voidaan puhdistaa tuulettamalla. Ääni tuotetaan painamalla possua samanaikaisesti tämän molemmista kyljistä.

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Aktivoi kuuloaistia. Asiakkaan tuottaessa itse ääntä, mahdollistuu myös syy-seuraus-suhteen ymmärtäminen

KULKUSPALLO

Hankittu: Biltema

Hinta: Paketillinen pienleluja 1,00€

Huolto ja tuoteominaisuudet: Voidaan puhdistaa kostealla

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Aktivoi useita aisteja mm. kuuloaistia

ÄÄNIRASIAT

hevonen, kukko, lehmä, elefanti, heinäsiirkka

Hankittu: Allomaari

Hinta: Yht. 17,50 € (3,50 € / kpl)

Huolto ja tuoteominaisuudet: Ääni saadaan painamalla nappia päältä

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Aktivoi kuuloaistia. Havainnollistaa myös syy-seuraus-suhteen vaikutusta asiakkaan tuottaessa äänen itse.

KUULOSUOJAIMET 2kpl

Hankittu: Biltema

Hinta: 14,00 € / 2kpl

Huolto ja tuoteominaisuudet: Voidaan puhdistaa pyyhkimällä kostealla. Kuulosuojaimia voidaan levittää, jotta ne saadaan asetettua paikoilleen

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Aktivoi kuuloaistia.

MUSICURE

Hankittu: CDON 2kpl

Hinta: 22€/kpl

Huolto ja tuoteominaisuudet: Voidaan pyyhkiä pehmeällä liinalla. Tutkitusti vaikuttavaa Lisätietoja nettisivuilta musicure.com

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Aktivoi kuuloaistia. Vaikutusta ihmiseen tutkittu, tulokset positiivisia. Auttaa rentoutumaan. Ennen käyttöä terapiatilanteessa, kuuntele kerralle valitsemasi kappaleet etukäteen ensin itse.

ABC- KIRJAINPALAPELI 3kpl

Hankittu: Biltema

Hinta: 1,50 €/ 3kpl

Huolto ja tuoteominaisuudet:

Vaahtomuoviset kirjaimet voidaan puhdistaa kostealla. Kosteina kirjaimet tarttuvat lasin ja peilin pintaan.

Käyttömahdollisuudet terapiassa:

Voidaan hyödyntää kirjainten opettelussa, hienomotoriikan kuntoutuksessa tai kognitiivisissa harjoitteissa tehden ryhmittelytehtäviä esim. värin, kirjaimen tai muodon mukaan.

VALOKÖYSI 10m

Hankittu: Biltema

Hinta: 17,99 €

Huolto ja ominaisuudet: Sopii sisä- ja ulkokäyttöön. Valoköysi tulee suoristaa ennen kytkemistä pistokkeeseen. Köysi lämpenee virtalähteeseen kytkettäessä. Lamppuja ei voi vaihtaa. Yhden lampun sammussa muut sammuvat 1 metrin matkalta. Jos valoköysi vaurioituu, se tulee toimittaa tarkoituksen mukaiseen kierrätykseen

Käyttömahdollisuudet terapiassa:

Aktivoi näköaistia. Luo kontrastisuutta.

TASKULAMPUT 4kpl JA OTSALAMPPU

Hankittu: Jyskän varastomyymälä

Hinta: Taskulamput 1,50€/kpl, otsalamppu 4,50€

Huolto ja tuoteominaisuudet:

Paristot on vaihdettava niiden kuluessa loppuun. Otsalampussa kirkkaat led-valot, joita ei näiden rikkoontuessa voi uusia.

Käyttömahdollisuudet terapi-

assa: Aktivoi näköaistia. Luo hämärässä kontrastisuutta.

PARTAVAAHTO JA STABILOTUSSIT

Hankittu: Jyskän varastomyymälä

Hinta: Partavaahto lahjoituskensena, Stabilot 5,95 €/4kpl

Huolto ja tuoteominaisuudet:

Partavaahto lähtee kostealla pyyhkimällä. Partavaahdossa voi olla voimakas tuoksu. Stabilo-tussit loistavat pimeässä. Stabilo-tussit lähtevät pyyhkimällä kostealla vain joiltain pinnoilta, kuten lasi ja liukas muovi. Tarkista ennen käyttöä.

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Stabilo-tussit hohtavat UV-valossa. Partavaahdolla voi harjoittaa laajaa karkeamotoriikkaa esim. maalaamalla peiliin. Partavaahto aktivoi myös tuntoaistia maalatessa paljain käsin.

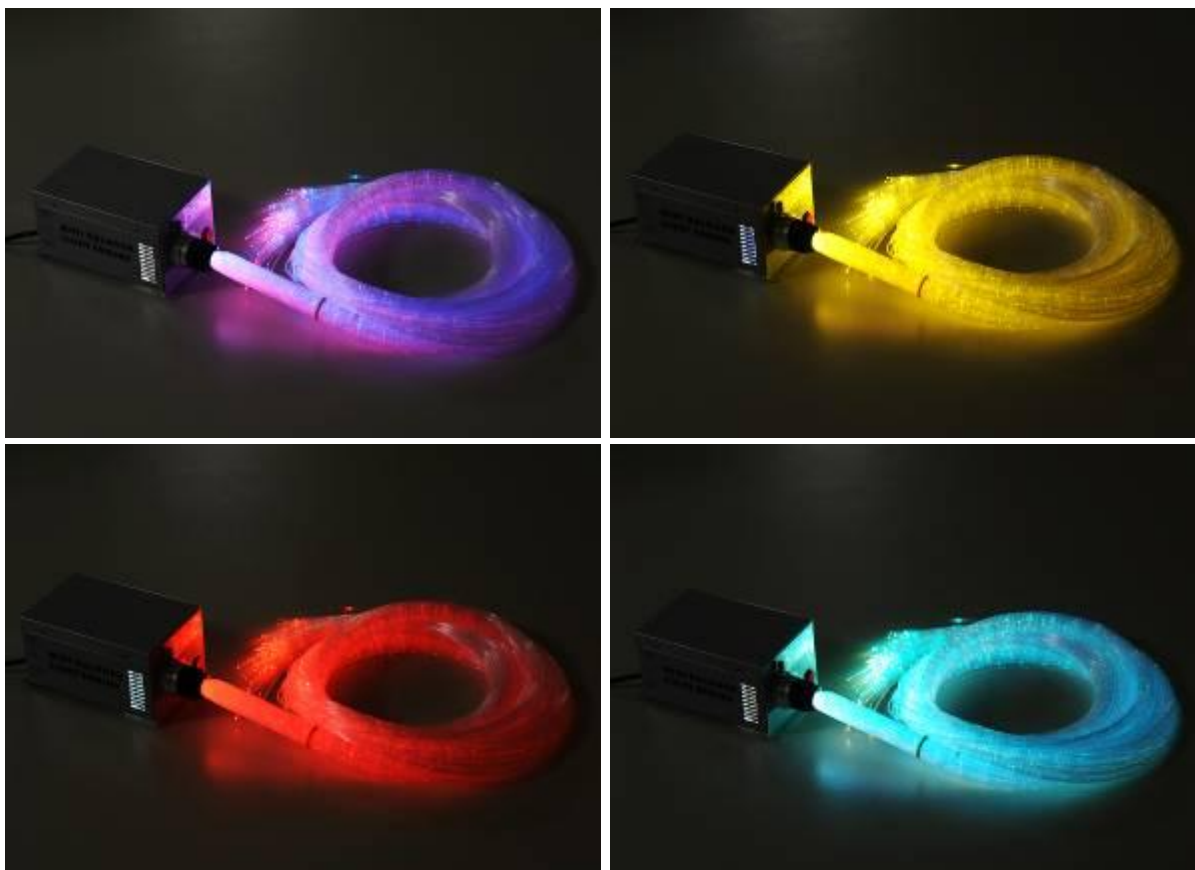
VALOKUITUSUIHKU

Hankittu: Nadenex Oy

Hinta: 449,00 €

Huolto ja ominaisuudet: Lampun palaessa loppuun sammuta laite ja vaihda lamppu. Puhdista UV-suoja ja väripyörä ajoittain. Vältettävä laitteen kastumista ja kosteutta. Älä tuki ilmastointia ja säilytä 5cm ilmaraot sivuilla. Vältettävä käyttöä korkeassa lämpötilassa (yli 40 astetta). Laitteen värien muuttumiseen voi vaikuttaa joko manuaalisesti tai langattoman kaukosäätimen avulla. Jos käytät kaukosäädintä, varmista, että valokuitusuihkun etuosassa oleva "color select" on pois päältä. Tarkemman ohjeet löytyy tuotteen mukana tulleesta ohjekirjassa.

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Aktivoi näköaistia. Asiakas voi olla myös valokuitujen keskellä. Huom. Luovan toiminnan tilassa valokuitusuihkua varten on katon rajaan asennettu teline, jonka päällä kuidut ovat. Valokuitu on kuitenkin liikuteltavissa ja teline tilasta poistettavissa.

LASIPALLO VALOLLA

Hankittu: Lahjoitus, alkuperäinen hankintapaikka Ikea

Huolto ja tuoteominaisuudet: Lamppu voidaan pyyhkiä kostealla. Valo saadaan yhdistämällä laite virtalähteeseen ja laittamalla päälle katkaisijasta. Varmista, että pallon alunen on tukevalla, tasaisella alustalla

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Aktivoi näköaistia. Luo kontrastisuutta pimeässä.

PLASMAPALLO VALOLLA

Hankittu: Discoland

Hinta: 33,00 €

Huolto ja tuoteominaisuudet: Plasma-pallo reagoi, kun sen lasikupuun koskettaa. Säädetäessä katkaisijasta, pallo voidaan muuttaa reagoimaan myös voimakkaaseen ääneen, kuten taputukseen. Kupu voidaan pyyhkiä kostealla. Kuvun halkaisija 20cm.

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Voidaan harjoittaa syy-seuraus-suhdetta. Aktivoi näköaistia, tuntoaistia koskettaessa. kuuluoistia, sillä pallostä lähtee sirittävä ääni, joka voimistuu siihen koskettaessa.

LAVALAMPPI

Hankittu: pulju.net

Hinta: 92,80€

Huolto ja ominaisuudet: Lämpenemisaika 1-3 tuntia. Vältettävä pitämästä päällä yli 6h, sillä se voi vähentää lampun käyttöikää. Lamppua ei saa siirtää, kääntää tai ravis-
taa sen ollessa vielä lämmin. Käytössä huomioitava tuuletusaukkojen avoimuus.
Sisältö ei kestä auringon valoa eikä jäätymistä.

Älä avaa pulloa tai vaihda sen sisältöä. Jos sisältöä joutuu iholle tai silmiin huuhdeltava runsaasti kylmällä vedellä. Ota tarvittaessa yhteys lääkäriin. Hehkulampun palaessa vaihda ainoastaan lampun pohjassa merkittyyn oikeaan hehkulamppuun, jossa on sama wattiluku. Lamppua ei saa jättää lasten kanssa ilman asianmukaista valvontaa vahinkojen välttämiseksi. Lisää ohjeita laavalampun alkuperäisestä ohjekirjasta.

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Aktivoi näköaistia. Käytetty usein rentoutumisen yhteydessä.

PEILIPALLO

Hankittu: Discoland

Hinta: 39,95€

Huolto ja tuoteominaisuudet: Patterit tai virtajohto tulee irrottaa, kun laitetta ei käytetä tai jos sitä puhdistetaan. Pölyyntynyt/ likaantunut laite tulee puhdistaa kuivalla ja pehmeällä liinalla. Jos laite kastuu, ota laite pois käytöstä. Lisäohjeet käyttöohjeessa. Jos lämpötila vaihtelee suuresti (esim. kuljetettaessa) tulee odottaa, että laite on lämmennyt huoneen lämpötilaan ennen käyttöönottoa. Laitteen yhdistäminen sähköverkkoon tulee olla viimeinen vaihe ennen käyttöönottoa. Vältä sähköjohtojen käsittelyä ja virtalähteeseen yhdistämistä märillä käsillä. Ole varovainen virtajohdon kanssa. Vältä sen taivuttamista, muokkaamista tai muuta sille epäsopivaa käyttöä. Älä myöskään kannan peilipalloa johdosta, jotta se ei vaurioidu. Virtajohdon kunto kannattaa tarkistaa ajoittain. Lamppua ei saa jättää lasten seuraan ilman asianmukaista valvontaa vahinkojen välttämiseksi. Ulkopuoliset metalliesineet eivät saa olla yhteydessä laitteeseen sen ollessa käynnissä. Älä jätä laitetta pyörimään ilman valvontaa. Kiinnitä laite aina myös turvakiinnikkeestä. Laite on tarkoitettu vain sisäkäyttöön. Ei saa olla lähellä lämmönlähdettä. Myös kosteutta ja pölyä tulisi välttää. Laitetta ei saa käyttää ukkosella. Kun asennat laitetta, huomioi, että sen alapuolella oleva tila on vapaa. Ammattilaisen tulee tarkastaa kiinnitys, jos siihen tulee muutoksia tai muutoin joka neljäs vuosi. Käyttäjälle suositellaan käyttöohjeeseen tutustumista ennen laitteen käyttöä. Laitteessa käytetään ainoastaan sille tarkoitettuja varaosia; näitä saat jälleenmyyjältä.

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Aktivoi näköaistia. Käytetään usein rentoutumisen yhteydessä. Huomioi, että jotkut asiakkaat voivat kokea pyörivän liikkeen negatiivisena asiana.

NAUHAMOBILE

Hankittu: Valmistettu kierrätysmateriaaleista

Huolto ja ominaisuudet: Voidaan tuulettaa. Siiman sotkeutumista varottava

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Aktivoi näköaistia. Hohtaa UV-valossa.

KUIVASUIHKU

Hankittu: Valmistettu kierrätysmateriaaleista

Huolto ja tuoteominaisuudet: Kuivasuihkun matonkuteet voidaan imuroida tarvittaessa. Vesipesu onnistuu, mutta vaatii lettien irrotuksen

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Kuivasuihkun avulla asiakkaan on mahdollisuus oppia hahmottamaan omaa kehoaan ja sen liikkeitä. Myös näkö- ja tuntoaistit aktivoituvat.

NAUHAMOBILE

KUIVASUIHKU

PAPERIKIERREMOBILE

Hankittu: Valmistettu kierrätysmateriaaleista

Huolto ja ominaisuudet: Siiman sotkeutumisessa oltava varovainen. Voidaan tuulettaa

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Aktivoi näköaistia, hohtaa voimakkaasti UV-valossa.

HÖYHENMOBILE

Hankittu: höyhenet Tiimari. muutoin valmistettu kierrätysmateriaaleista,

Hinta: Höyhenet 1,00€ /2 pussia

Huolto ja ominaisuudet: Siiman sotkeutumisessa oltava varovainen. Kevyet höyhenet heiluvat hienoisesti jo tavanomaisen huoneilman virtauksen seurauksena.

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Aktivoi näköaistia, Mobilea voidaan käyttää esim. valkoisessa huoneessa rentoutumisen yhteydessä.

PAPERIKIERREMOBILE

HÖYHENMOBILE

HULAVERHO

Hankittu: Tiimari

Hinta: 6,00€

Huolto ja ominaisuudet: Muovi-pintainen verho. Voidaan pyyhkiä kostealla

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Aktivoi pääasiassa tuntoaistia, mutta säikeiden voimakkaassa liikkeessä myös kuuloaistia.

TUNTOMATOT

Hankittu: Ikea, Jysk, Minimani

Hinta: 4-10,00 € /kpl

Huolto ja tuoteominaisuudet: Kovapintaiset matot voidaan puhdistaa kostealla. Pehmeät ja kankaiset matot voidaan puhdistaa tuulettamalla

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Tuottaa erilaisia tuntoaistimuksia. Voidaan käyttää tuntopolkuna asetettaessa mattoja peräkkäin

TUOKSUPURKIT

Hankittu: Purkit: Yliopiston apteekki, tuoksujen lähteet kerätty kotitalouksista ja luonnosta.

Hinta: Purkit 0,30 € /prk.

Huolto ja tuoteominaisuudet: Tuotteet vaihdettava ajoittain. Numeroidut tuoksupurkit auttavat tuotteen tunnistuksessa. Oltava varovainen hajuherkkien ja astmaattisten ihmisten seurassa. Ihmisen hajuaisti turtuu nopeasti, hyvänä "nollaus" tuoksuna toimii esim. kahvi

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Aktivoi hajuaistia, muistelun välineenä

TUOKSUPURKIT

1. Ruusu	11. Kardemumma
2. Terva	12. Hyttysmyrkky
3. Tuoksuva jalkasuola	13. Oregano
4. Kahvi	14. Mäntysuopa saippua
5. Suopursu	15. Kaneli
6. Curry	16. Kookos
7. Etikka	17. Miesten partavesi
8. Kaakao	18. Sitruuna
9. Vicks Vaporub	19. Villa
10. Vesivaseliini	20. Hammastahna

TUOKSUVAT TERAPIAVAHAT

Hankittu: Putiikki Sepponen

Hinta: Tarjous 2 € (saa myös Internetistä: terveysiskot.fi)

Huolto ja tuoteominaisuudet: Vahat tulee säilyttää rasioissaan vähentääkseen kuivumista ja pidentääkseen käyttöikää Terapiavahoissa voimakas tuoksu. Huomioitava tuoksuylherkillä sekä astmaatikoilla. Tuotteen muuttuessa kovaksi niitä voidaan pehmittää lämpimän veden avulla. Katso tarkemmat ohjeet netistä terveysiskot.fi

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Aktivoi haju- ja tuntoaistia.

HOTKISS SÄKKITUOLIT

Hankittu: Sotka

Hinta: Tarjous 140,00€ /kpl

Huolto ja tuoteominaisuudet: Voidaan pyyhkiä kostealla. Tuote lämpenee nopeasti siinä oleskellessa

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Aktivoi pääasiassa tuntoaistia, mutta myös kuuloaistia. Käytetään usein esim. rentoutuksessa, mutta sopii haasteellisemmaksi liikku-
misalustaksi.

RAITATYYNY JA - MOTORIIKKAMATO

Hankittu: Itse valmistettu kierrätysmateriaaleista

Huolto ja tuoteominaisuudet: Voidaan puhdistaa tuulettamalla tai imuroimalla. Valkeat kohdat hohtavat UV-valossa

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Voidaan käyttää myös tuntoaistin aktivoimiseen tai esimerkiksi motoristen harjoitteiden alustana.

MULA - HELMIENKULJETUS-PELI

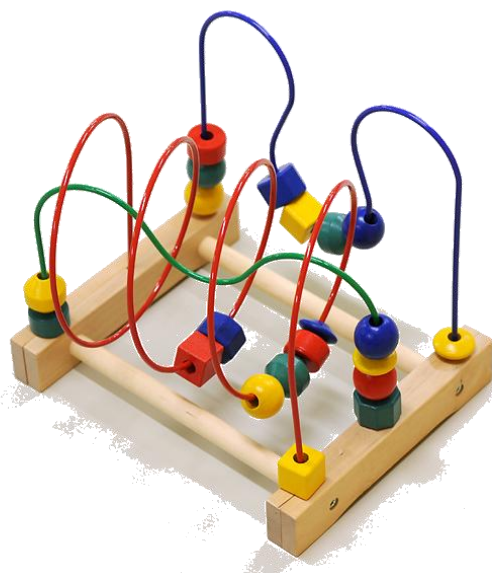
Hankittu: Ikea

Hinta: 9,95€

Huolto ja tuoteominaisuudet: Voidaan puhdistaa pyyhkimällä kostealla. Peli menee voidaan myös purkaa osiin. Puupalloja voidaan lisätä tai poistaa sekä järjestystä voidaan vaihtaa tarpeen mukaan. Myös kuljetuskiskoja voidaan vähentää tai niiden paikkaa voidaan vaihtaa.

Käyttömahdollisuudet terapiassa:

Aktivoi näkö- ja tuntoaistia. Tuotteen avulla voidaan opetella värejä ja palikoiden siirtäminen vaatii silmä-käsi yhteistyötä sekä hahmottamista.

RIIPPUKEINUKANGAS

Hankittu: Itse valmistettu

Huolto ja tuoteominaisuudet: Kangas voidaan puhdistaa pesemällä tai imuroimalla. Huomioi, että kankaan kestävyyttä eri painomäärillä ei ole testattu. Saumoja on hyvä tarkistella sopivin väliajoin etenkin jos riippukeinukangas on runsaassa käytössä. Keinun nurkkiin on solmittu vahvat solmut, jotta keinuttajat saisivat vakaamman otteen. Solmujen ansiosta keinun muoto muuttuu suoran liinan ominaisuuksiltaan kuperammaksi. Kangas hohtaa UV-valossa Kangas on samaa materiaalia kuin edellisen sivun tyyny ja kääreme.

Mahdollisuudet terapiassa: Keinuttaessa henkilöä kankaan avulla, hän voi aistia painovoiman vaikutuksen omaan kehoonsa ja liikkeeseen.

TUULETIN

Hankittu: Gigantti

Hinta: 19,90€

Huolto ja ominaisuudet: Puhdistus tapahtuu pesuaineliuokseen kastetulla liinalla ulkopuolelta, jolloin varottava kosteuden pääsemistä säätimiin tai moottorikoteloon. Laite tulee irrottaa ennen puhdistusta seinästä. Virtajohdon vahingoittuessa vaihto tulee tehdä valmistajan, palvelun tarjoavan agentin tai vastaavan koulutuksen saaneen henkilön kautta. Tuuletin ei saa altistua kosteudelle tai kastumiselle. Laite tulee sijoittaa vaakasuoralle alustalle. Laite tulee irrottaa pistorasia, kun sitä ei käytetä. Laite ei saa olla lähellä lämmönlähteitä kuten lämpöpatteria Fysiikaltaan, tuntoaisteiltaan tai henkiseltä kunnoltaan heikentyneiden henkilöiden kanssa laitteen käyttöä tulee valvoa. Turvallisuuden vuoksi laitteen käyttöä tulee valvoa asianmukaisesti myös lasten ollessa tuulettimen lähellä. Tarkempia ohjeita laitteen käytöstä, mm. kokoamisesta, löytyy alkuperäisestä ohjekirjasta

Mahdollisuudet terapiassa: Aktivoi tuntoaistia.

UV-VALO LAMPPU

Hankittu: Discoland

Hinta: 29,90€

Huolto ja tuoteominaisuudet: Tuote ei saa altistua kastumiselle, kosteudelle tai voimakkailla lämpötilan muutoksille. Aloitettaessa laitteen käyttö, tulee varmistaa pistokkeen olevan puhdas. Jos pistoke on pölyinen se, voidaan pyyhkiä kuivalla liinalla ennen käyttöönottoa. Irrota laite seinästä, kun sitä ei käytetä tai sitä puhdistetaan. Puhdistuksen tarkemmat ohjeet löytyvät ohjekirjasta. Laitetta ei saa jättää päälle ilman asianmukaista huomiota. Toiminnan aikana lampun ympärillä on voimakasta ultraviolettia säteilyä. Lamppu kuumenee käytön aikana. Lampun vaihtoon soveltuu ainoastaan sille vastaavan wattimäärän sisältävä lamppu. Lue lampun vaihto-ohjeet tarkemmin alkuperäisestä ohjekirjasta. UV-valo tulee kiinnittää aina kaksoiskiinnityksellä turvallisuuden vuoksi ja ammattihenkilön tulee tarkastaa kiinnitys ja lampun kunto kerran vuodessa. Laitteen ollessa päällä tulee huomioida, ettei sen läheisyydessä (50 cm.) ole helposti syttyviä materiaaleja. Lampun lämpiäminen täyteen valaisuun vie 3-4 min. Jos virtajohto vaurioituu, se tulee vaihtaa. Varaosina tulee muutenkin käyttää lampulle tarkoitettuja varaosia. UV-valoa ei saisi katsoa suoraan kohti, sillä herkällä ihmisillä se saattaa aiheuttaa epileptisen kohtauksen. Jos tulee kysyttävää tai olet epävarma laitteen käytöstä, ota yhteys jälleenmyyjään.

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Mahdollistaa tiettyjen tuotteiden loiston valossaan. Tällaisia ovat mm. fosforihahmo sekä tietyt valkean, vaalean tai kirkkaan värit.

PAINOPEITTO/HERNEPEITTO

Hankittu: Itse valmistettu (herneet Prisma, tyynynliina Ikea)

Hinta: 1peitto á: Herneet 3€/2kg /tyynynliina 2€ = n. 5€ + ompelulangat

Huolto ja tuoteominaisuudet: Peitoissa erillinen päällyskangas, joka voidaan pestä 60 asteen vesipesulla. Päällinen on kiinnitetty solmimalla tukinauhat sekä päällisestä, että peitosta yhteen. Tämä tulee huomioida päällyspussia irroitettaessa.

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Kun peitto laitetaan iholle, henkilö voi aistia oman kehonsa rajat. Erikokoisia ja painoisia peittoja käytettäessä aistimus muuttuu.

MIKROKUITULIINA, IKKUNANPESIN

Hankittu: Jyskän varastomyymälä, Biltema

Hinta: liina 2,95 €, ikkunan pesin 3,00€

Huolto ja tuoteominaisuudet: Vesipesu. Huoltovälineenä toimintaterapiassa aistivälineistöä käytettäessä.

SNOEZELN PROJEKTORI

Hankittu: Rompa Ltd.

Hinta: n.780 €

Huolto ja ominaisuudet: Huoltamisen ja puhdistamisen jälkeen varmista, että kaikki osat ovat kuivia kiinnitettäessä takaisin laitteeseen. Käsiteltäessä projektorin ympärillä olevaa suojaa varmista, että johdot ovat paikoillaan, eivätkä jää puristuksiin. Tarkemmat ohjeet puhdistukseen, lampun vaihtoon, huoltoon ja kiekkojen asennukseen löydät alkuperäisestä käyttöohjeesta. Noudata siinä kerrottuja ohjeita tarkasti. Projektori tulee asettaa ainoastaan tasaiselle vaakatasossa olevalle alustalle. Lamppua ei saa jättää lasten kanssa ilman asianmukaista valvontaa vahinkojen välttämiseksi. Varo laitteen käytössä lämpiäviä kuumia osia. Laitteen virtakatkaisijassa oleva merkki O tarkoittaa virran olevan pois päältä ja merkki I tarkoittaa päällä olevaa. Älä käytä vahingoittunutta laitetta tai sen johtoa ennen kuin asiantuntija on tarkastanut ne. Ole varovainen, ettei johto ole liian kireällä eikä siihen voi kompastua. Siihen ei myöskään saa kohdistua kuumia kohtia. Irrota laite seinästä aina kun sitä ei käytetä, tai kun puhdistat tai huollat laitetta (lampun vaihto). Älä vaihda lamppua, kun laite ja sen laitteisto on vielä kuuma. Johtoa ei saa vetää irrottaa seinästä kiskaisemalla vaan asianmukaisesti sille tarkoitettu kohdasta. Laite ei saa kastua tai joutua tekemisiin nesteiden kanssa. Älä asenna projektoriin ulkopuolisia lisälaitteita. Projektorissa leveys suunnassa oleva akseli tulisi olla tasaisella alustalla. Jos laitetta kallistetaan akselin avulla, lampun käyttöikä saattaa vähentyä. Tarkentaessa kuvaa, varo pyörittämästä linssiä liikaa vastapäivään, jolloin se saattaa irrota kokonaan.

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Aktivoi näköaistia ja voidaan käyttää esim. rentoutukseen. Projektorin käyttäjä tai asiakas voi tehdä myös omia kiekkoja.

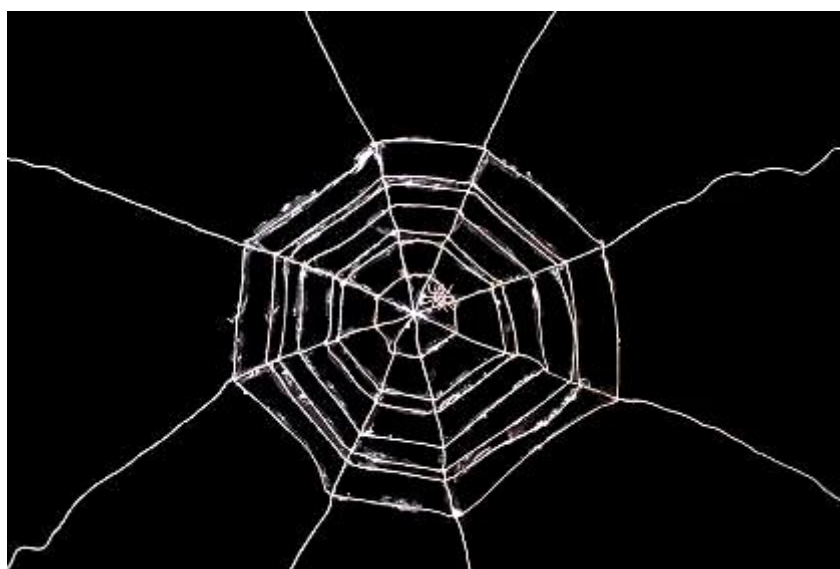

HÄMÄHÄKIN SEITTI

Hankittu: Valmistettu itse

Huolto ja tuoteominaisuudet: Koottu puuvilla langasta, kovetettu liimalla. Ei saa kastua.

Käyttömahdollisuudet terapiassa: Aktivoi näköaistia antaen ärsykettä erityisesti UV - valon vaikutuksessa hohtaan.

AISTIVÄLINEIDEN JA MULTISENSORISENTILAN MAHDOLLISUUDET

Aistivälineistöä voidaan hyödyntää sekä opetus- että terapiatilanteissa hyvin moninaisesti. Vaikkakin välineistö on hyvin esimerkinomainen ja havainnollistava, saadaan siitä rakennettua aina kuhunkin tilanteeseen tarkoituksenmukainen ja hyvin laajakin kokonaisuus. Aistivälineitä voidaan käyttää myös yksittäin, jolloin voidaan keskittyä yhden aistin tarkempaan stimuloimiseen. Seuraavissa havainnollistavissa multisensoristen ympäristöjen esimerkkihuoneissa aistivälineitä voidaan hyödyntää monipuolisesti ja toisiaan tukevasti. Alla olevia esimerkkihuoneita on kokeiltu käytännössä Jyväskylän ammattikorkeakoulun avointen ovien päivässä syksyllä 2011. Huone-esimerkit voidaan sijoittaa liikuteltavien ominaisuuksien ansiosta muun muassa luovan toiminnan tilaan mihin osaan tahansa.

VALKOINENHUONE

Värimaailmaltaan pääosin vaaleaa ja valkoista välineistöä hyödyntävää Valkoista huonetta käytetään pääasiassa rentoutumiseen. Huoneessa voidaan antaa kehon levätä Hotkiss-säkkituolien päällä. Snoezelen -projektorin ja peilipallon yhteistyössä syntyvä visuaalinen maailma kiinnittää katseen rauhalliseen ja liukuvaan kuvaan. Kehon syvemmän rentoutumisen ja syvätuntoaistimuksen mahdollistamiseksi valkoisessa huoneessa voidaan käyttää myös painopeittoja. Lämpimät viltit auttavat lihasten jännitystilojen laukaisemiseen ja turvallisuuden tunteen kokemiseen.

Valkoinen huone voidaan rajata valkoisin paksuin verhoihin, jolloin vaalea teema on kokonaisempi. Tunnelmaltaan Valkoinen huone olisi tarkoituksenmukainen rauhoittavana ja harmonisena. Merkittävä rooli huoneen ilmapiirin luomisen kannalta on myös äänimaailmalla. Rauhallisen musiikin avulla mahdollistetaan levollinen tunnelma.

Lähelle kattoa voidaan asentaa valokuitusuihku, josta se laskeutuu luoden huoneeseen liukuvasti vaihtuvia värimaailmoja. Eräs Valkoisessa huoneessa käytettävistä merkittävimmistä elementeistä lienee snoezelen projektori, jonka avulla vaaleaan verhoon voidaan heijastaa liikkuvaa kuvaa. Projektoriin kuuluvilla erilaisilla kiekkoilla saadaan luotua ja muutettua huoneen tunnelmaa.

MUSTAVALOHUONE

Mustavalo- huoneen pimeä ympäristö ja UV-valo mahdollistavat voimakkaat kontrastit, joita voidaan hyödyntää erityisesti näköaistia huomioiden. Huone voi olla tunnelmaltaan jännittävä ja ehkä jopa hiukan pelottava. Voimakkaan kontrastisuuden vuoksi Mustavalo-huoneen käytössä kannattaa ottaa huomioon kohtuullisuus, sillä pitkäaikainen huoneessa oleskelu voi aiheuttaa päänsärkyä ja herkille ihmisille epileptisen kohtauksen.

Mustavalohuoneen ideana on, että pimeän tilan ainoa valon lähde on UV – valon sinertävä valo. Jotta Mustavalo – huone saataisiin mahdollisimman pimeäksi, voidaan se rajata kyseistä tarkoitusta varten valmistetuilla verhoilla ja tilan mahdollisesti muutoin vaalea lattia voidaan peittää kauttaaltaan mustilla jättesäkeillä. Mustavalohuoneeseen on tarkoituksenmukaista valita multisensorisesta välineistöstä sellaisia, jotka loistivat UV-valon vaikutuksesta tai täysin pimeässä kuten fosforipintaiset välineet. Näitä ovat muun muassa paperikäärömobile, puuvillahanskat, fosforipallo ja – tähdet, sekä pitkä motoriikkamato.

Yhdellä mustavalohuoneen seinustalla olevaa peiliä voidaan hyödyntää oman kehon hahmottamista vaativia harjoitteita. Peili toimii hyvin myös maalaus pohjana, johon voidaan esimerkiksi keskilinjan ylitystä harjoittaen maalata UV-valossa hohtavalla nesteellä.

KUPERKEIKKA – HUONE

Mustavalo- huoneeseen ja valkoiseen huoneeseen verrattaessa Kuperkeikka-huone tarjoaa ympäristönä aistielämyksiä enemmän yleisemmällä tasolla. Luovan toiminnan tilassa huoneen voi koota minne vain, sillä se ei vaadi erillisiä verhoja tai valoja muokkaamaan tunnelmaa. Kaikkia kolme huonetta samanaikaisesti pystytettäessä Kuperkeikka – huone sijoittuu mainiosti muun muassa Valkoisen – ja Mustavalohuoneen ympärille. Kuperkeikka – huoneesta on helppo tehdä hauska ja virikkeellinen.

Yhdellä luovan toiminnan tilan seinällä on suuria peilejä, joiden avulla voidaan tehdä oman kehon hahmottamista tukevia harjoitteita. Peilit toimivat myös oivana maalaus pohjana ja muun muassa partavaahdolla maalatessa saadaan tuotettua tuntoaistimusta partavaahdosta suhteessa peilin pintaan. Huoneessa hyödynnettävät välineet, kuten, lattiaan ulottuva värikäs kuivasuihku, tuntopolku, erilaiset siveltimet, pallot ja telat mahdollistavat erilaisia tuntoaistimuksia. Ukosputken ja eläinäänirasioiden avulla saadaan aikaan erilaisia ääniympäristöjä. Hajupurkkien tuoksut voivat herättää muistoja ja tunteita.

Liite 2. Palaute: Luovan toiminnan tilan esittely 9.9

- *Hienoa! Haluaisin tehdä yhteistyötä / koulutusta aistitiloissa. t. Opettaja kouluttaja Rajakadun kampukselta*
- *It's really amazing experience, Kiitos!*
- *Good Work!*
- *Luovantoiminnantila, aistihuoneet: Juhlatilana ja yhteistyötä koulujen kanssa. Vuokrataanko ulkopuolisille? Onko perehdytystä opettajille ja opiskelijoille?*
- *Oli aivan mahtavia ideoita & visioita käytetty ja paljon vaivaa nähty. Kiitos työtöille tästä aistipäivästä!*
- *Monipuolisesti huomioitu aistimukset. Käytännöllisiä ja yksinkertaisia toimivia välineitä kaikkien saataville.*
- *Upea tila! Paljon vaivaa nähty ja monia asioita otettu huomioon. Hienoa työtä!*
- *Ihana, lämmin vastaanotto sekä ystävällistä opastusta. Ihastuttavasti rakennettu sekä vaalea että musta huone! Poika (10kk) oli aivan ihastunut kaikkiin "aistijuttuihin". Kiitos!*
- *Reply Fun. I love it! Great idea! Thanks!!*
- *Everything was good, but you forget to present the issues in English also because some of do not understand Finnish.*
- *Rentoutus oli täydellinen!*
- *Erittäin mielenkiintoinen kokemus. Hienot tilat!*
- *Ihanasti toteutettu monipuolinen aistihuone! Kiitos!*
- *Valtavan upeaa työtä! Ideoita! Vaikka ja mitä!*
- *Tosi hyviä keksintöjä!*
- *Hienosti käytetty luovuutta.*
- *Onnittelut!! Kokonaisuus oli oikein onnistunut ja rentouttava.*

- *Rentoutushuone:*
- *Kiekkokuva toimi hyvin se oli rauhoittava ja kiinnostava -> sijoitus olisi voinut olla myös seinässä.*
- *Musiikki loistava!*
- *Painotyyny + viltti auttoivat rentoutumaan -> oma tila*
- *Peilipallon kirkkaat kohdat ottivat välillä silmiin - > sijoitus?*
- *Pienet pallot kulkivat nopeasti*
- *Monipuolinen, monikäyttöinen ja luova aistihuone! Ihania ja kiinnostavia asioita löytyi. Rentoutus oli ihana!*
- *Peilipallo pyöri mielestäni liian nopeasti rentoutumistarkoitukseen... Jos joku on samaa mieltä, onkohan sitä ehkä mahdollista hidastaa, jos on tarvetta? Oikein monipuolinen ja hieno kokonaisuus.*
- *Hienosti toteutettuja tiloja! Ihanaa luovuutta. Kaikki aistit pääsivät käyttöön!*
- *Nähty todella suuri vaiva. Antaa kyllä tosi paljon ideoita tulevaan työhön. Hajuaiestien kanssa "nollaus-tuoksu" (kahvi) olisi ollut hyvä!*
- *Oli tosi kivaa, kun oon ekan vuoden toimintaterapeuttiopiskelija. Huippua!*
- *I think that the team worked on the project perfectly! All of the members should be really really sensitive people in order to feel and represent the ideas in the rooms. I liked each room and I could find myself differently and feel different emotions. Nice job!*
- *It was great!!!!*
- *Ihana musta huone ja ihania leluja! :)*
- *Tutustumisen arvoinen huone, lapset tykkää taatusti! J Olisin halunnut, että vaalean huoneen toisellakin puolella seinää näkyy kuviot, eikä lamput...*
- *Da Bomb! Esp. White room. Think of it was as an entrepreneur plan you ´re gonna reap Profits. good work. Thanks. All the Best!*
- *Todella hyviä ja kekseliäitä ideoita! opiskelijat saavat varmasti inspiraatiota näistä! J Odotan mielenkiinnolla valmista opinnäytetyötä.*

- *Forward the rooms to be implemented in "Vanhakoti" or even Daycare Centres. I liked it so much mostly the white house!*
- *Monipuolinen tila, paljon aisteille. Kiitos selkeästä esittelystä!*
- *TOSI KIVA PAIKKA!!! Ison työn olette tehneet! Paljon kivoja uusia ideoita, voi käyttää monenlaisten ikäryhmien kanssa. t. Lähihoitajaopiskelija*
- *Erinomainen toteutus ja päivän lämpimin vastaanotto ja ihmisten kohtaaminen!*
- *Ikähaitari oli suuri ja kaikki näyttivät nauttivan. Kiitos!!!*
- *Mielenkiintoinen kokemus!*
- *Mahtavaa. Tarpeellista. Nyt vaan tilat käyttöön maksimoidusti!! Opiskelijoille, ryhmille, opettajille, yhteistyökumppaneille...*
- *The exhibit was extremely diverse and well executed. I especially liked the dark room and the relaxation! Keep up the good work!*
- *Täydellistä! Tosi kiva kun kerroitte mihin käytetään ihania elämyksiä!*
- *Great idea: Lovely! Lovely!*
- *Kiitos mielenkiintoisesta ja ajatuksia herättävästä tilasta!*

Liite 3. Prosessikaavio

